

Jørgen Carling

Fra Nigeria til Europa

Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel

PRIO

International Peace Research Institute, Oslo

Institutt for fredsforskning

Fra Nigeria til Europa
Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel

Jørgen Carling

© International Peace Research Institute, Oslo (PRIO) 2005

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverkslovens bestemmelser. Ingen deler av publikasjonen kan kopieres eller på andre måter tilgjengeliggjøres uten skriftlig tillatelse fra rettighetsinnehaveren.

Institutt for fredsforskning (PRIO)

Fuglehauggata 11,
NO-0260 Oslo, Norway

E-post: info@prio.no
Telefon: +47 22 54 77 64
Fax: +47 22 54 77 01

www.prio.no

ISBN: 82-7288-225-6

Utgitt februar 2005

Innhold

Forord	ii
Sammendrag.....	iii
1. Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel.....	1
2. Hva er det med Nigeria?.....	4
Etniske grupper, regionale og religiøse motsetninger.....	4
Opptøyer, vold og kriminalitet.....	6
Fattigdom og korrupsjon.....	7
Kjønn og seksualitet.....	8
Menneskehandel i regionen.....	8
3. Ut av Nigeria	9
Ønsker og muligheter.....	9
Utvandring og korrupsjon.....	10
Utvandring og prostitusjon.....	11
Utvandringspakten.....	13
Menneskehandelen og lokalsamfunnet.....	15
4. Inn i Europa.....	17
Migrasjonsruter og transittopphold.....	17
Asylsøknader som fotfeste.....	19
5. Nigerianere i Europa.....	23
Organisert kriminalitet.....	24
Prostitusjon og menneskehandel.....	25
Menneskehandelens dynamikk.....	28
Forestillinger om voodoo.....	31
Utvandrerne og opphavslandet.....	32
6. Konklusjoner	33
Appendiks.....	34
Nigeriansk engelsk.....	34
Ordliste.....	34
Referanser.....	36

Forord

Høsten 2004 kom et stort antall nigerianske prostituerte til Norge og nigeriansk menneskehandel ble en del av norsk virkelighet. Nigerianere er også en stadig viktigere gruppe blant asylsøkere. I 2004 var det den syvende største nasjonaliteten. Den nigerianske innvandrerbefolkningen har steget raskt siden slutten av 1990-tallet og teller i dag i underkant av 700 personer.

Det nigerianske nærværet i Norge aktualiserer erfaringer med nigeriansk innvandring, menneskesmugling og menneskehandel i andre europeiske land. Denne rapporten har til hensikt å gi en oversikt over noen av disse erfaringene, samt å relatere dem til de sosiale rammene rundt utvandring i Nigeria. Rapporten er et uttrykk for satsning på migrasjonsforskning ved Institutt for fredsforskning (PRIO). Den er finansiert av Justis- og politidepartementet i tilknytning til Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn.

Innholdet i rapporten er sterkt preget av kildetilfanget, og av at det har vært nødvendig å foreta prioriteringer innenfor prosjektets ramme. De sidene ved nigeriansk migrasjon som er blitt oppfattet som mest problematiske i Europa er også blitt best dokumentert. Disse temaene har derfor vært mulig å behandle grundigst i denne rapporten. Det gjelder særlig menneskehandel og prostitusjonsrelatert utvandring. I dag finnes det relativt mye materiale om nigeriansk menneskehandel, men mye er av tvilsom kvalitet. Mediedekningen er ofte sensasjonspreget og mye av utredningsarbeidet er gjort av grupper eller personer som er velmenende og engasjerte, men ofte mangler den faglige kompetansen som trengs for å vurdere og analysere kildematerialet. En omfattende studie av menneskehandel fra delstaten Edo gjengir for eksempel ukritisk at «forbudet mot kvinnelig omskjæring i delstaten har gjort kvinnene mer løsaktige».¹

Dessverre finnes det påfallende lite forskning som omhandler de titusener av

nigerianere i Europa som verken er prostituerte eller kriminelle. Denne rapporten gir derfor ikke noe balansert bilde av hvordan nigerianere lever i Europa.

Det er tre temaer som ikke er dekket i rapporten og som det er nærliggende å nevne. For det første omhandler den ikke nigerianere i Norge. Det skyldes at det ikke finnes tilstrekkelig dokumentasjon, og at det derfor ville vært nødvendig med innhenting og bearbeiding av nytt materiale gjennom intervjuer og feltarbeid — noe som ikke var mulig innen for rammen av dette prosjektet. For det andre har jeg bare så vidt berørt tilbakevending til Nigeria. Både den omfattende menneskehandelen og det høye antallet asylsøknader gjør dette til et viktig tema, som det heller ikke var mulig å dekke innenfor rammen av dette prosjektet. For det tredje omfatter ikke rapporten noen drøfting eller anbefalinger om tiltak mot nigeriansk menneskehandel. Gode anbefalinger vil først kreve en gjennomgang av eksisterende tiltak og erfaringer i andre land.

I delene som omhandler nigeriansk prostitusjon i Europa, omtales de prostituerte som «kvinner» og ikke som «jenter». Dette utelukker ikke at det i noen tilfeller dreier seg om mindreårige. For enkelthets skyld brukes ordet «menneskehandler» i denne rapporten om enhver person som er direkte involvert i menneskehandel. Bakkerst i rapporten er det et appendiks med en kort presentasjon av nigeriansk engelsk og en ordliste.

En rekke mennesker har bidratt til prosjektet på forskjellige måter. Jeg ønsker spesielt å takke Pietro Cingolani, Lorenzo Coslovi, Hilde Fiva, Kristian Berg Harpviken, Heidi Østbø Haugen, Anton Kozusnik, Aarno Laihonon, Trine Olsen-Slagman, Geir Skogseth, Flavia Piperno og Marco Vitanza.

Oslo, januar 2005

Jørgen Carling

¹ Okojie, *et al.* 2003:43.

Sammendrag

Denne rapporten omhandler innvandring, menneskesmugling og menneskehandel fra Nigeria til Europa. Erfaringer fra andre europeiske land er blitt spesielt relevante på grunn av det økte nigerianske nærværet i Norge. I hele Europa bor et par hundre tusen nigerianere, hvorav halvparten i Storbritannia. Italia har nest flest nigerianere og er det viktigste bestemmelsesstedet for nigeriansk menneskehandel. Eksisterende forskning og dokumentasjon om nigerianere i Europa er konsentrert om prostitusjon, menneskehandel og kriminalitet snarere enn om det store flertallet av nigerianske innvandrere.

Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel er overlappende begreper. Med menneskesmugling forstås hjelp til innvandring i strid med innvandringsbestemmelsene, vanligvis mot betaling. De fleste asylsøkere er avhengige av menneskesmuglere for å nå frem til Europa og fremme sin søknad. Dette har ikke nødvendigvis noe element av utnyttelse. Menneskehandel derimot, innebærer per definisjon at mennesker tvinges, lures eller trues inn i situasjoner der de utnyttes seksuelt, økonomisk eller på andre måter. Både menneskesmugling og menneskehandel kan være del av organisert kriminalitet, men behøver ikke å være det.

Fattigdom, kriminalitet, korrupsjon og vold har inngått i onde sirkler i den nigerianske samfunnsutviklingen. Volden er delvis koblet til etniske og religiøse motsetninger. Disse forholdene har medvirket til et betydelig utvandringspress. Korrupsjonen spiller en viktig rolle i tilrettelegging av utvandring i strid med europeisk innvandringspolitikk. Det er for eksempel relativt enkelt å få utstedt pass med falske opplysninger mot betaling.

Menneskehandlere har kunnet tilby unge kvinner å reise til Europa. Som regel lokkes de med gode jobber, men et økende antall er klar over at de vil måtte prostituere seg. Omstendighetene rundt prostitusjonen kommer likevel ofte som en overraskelse. Før reisen inngår kvinnen og menneskehandlerne en pakt. Den

innebærer at hun pådrar seg en gjeld i størrelsesorden 250–600 000 kroner, som vanligvis tar ett til tre år å betale tilbake. Pakten befestes gjennom religiøse ritualer og oppleves som sterkt bindende. I Europa blir disse ritualene ofte karakterisert som voodoo og fremstilt på en sensasjonspreget måte. Når gjelden er betalt er det vanlig at de prostituerte selv går inn i menneskehandelsnettverkene og rekrutterer nye kvinner.

I Nigeria er menneskehandelen konsentrert til delstaten Edo med hovedstaden Benin City. I dette området har menneskehandel til Italia gjort at mange familier har kommet seg ut av den ekstremerne fattigdommen.

For mange nigerianere som reiser til Europa uten gyldig pass og visum går reisen via tredjeland der forfalskningene ikke blir så lett oppdaget. Andre reiser landeveien gjennom Sahara og smugles inn i Europa med båt. Mange tusen nigerianere er «strandet» i Nord-Afrika og andre steder i mislykkede forsøk på å reise til Europa.

Nigerianere utgjør en stadig større andel av asylsøkerne som ankommer Europa, og lå i 2004 på femte plass på listen over nasjonaliteter. Nigeria er et land med grove menneskerettighetsbrudd, men svært få nigerianere innvilges asyl. I noen tilfeller er asylinstituttet blitt misbrukt av menneskehandlere for å få nigerianske kvinner og mindreårige jenter inn på det europeiske prostitusjonsmarkedet.

Nigerianere er en av fem ikke-europeiske nasjonaliteter som er representert med betydelig organisert kriminalitet i EU. De nigerianske gruppene er svært løst og fleksibelt organisert. Hovedaktivitetene er økonomisk kriminalitet, narkotikahandel, menneskesmugling og menneskehandel.

Utvandring har representert et betydelig tap av høykvalifisert arbeidskraft for Nigeria. Samtidig er nigerianerne i utlandet en betydelig ressurs for sitt opphavsland og sender mer en én milliard dollar tilbake til sine slektninger hvert år.

I. Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel

Tusenvis av nigerianere har innvandret til Europa, mange av dem har vært avhengige av menneskesmuglere for å klare det, og mange har vært ofre for menneskehandel. Begrepene innvandring, menneskesmugling og menneskehandel overlapper. I forhold til nigeriansk migrasjon til Europa er det naturlig å se dem i sammenheng. Både menneskesmugling og menneskehandel kan være del av organisert kriminalitet, men behøver ikke å være det.

Menneskesmugling blir vanligvis forstått som medvirkning til, eller tilrettelegging av, innvandring i strid med gjeldende lover og regler. Noen definisjoner presiserer at slik tilrettelegging må skje i vinnings hensikt for at det skal kunne kalles menneskesmugling. Menneskesmugling er ofte et resultat av en avtale mellom to parter: en vordende innvandrer som ikke har mulighet til å innvandre på lovlig vis, og en menneskesmugler som tilbyr tjenester i form av falske dokumenter og/eller transport mot betaling. Ofte er begge parter fornøyd med handelen — menneskesmugleren mottar den avtalte betalingen, og innvandrerens kommer seg inn i landet slik han eller hun ønsker. I dag er det nærmest en nødvendighet for mennesker som ønsker å søke asyl i Europa å bruke profesjonelle menneskesmuglere for å nå frem til Europeisk territorium og dermed få fremmet sin asylsøknad. Genève-konvensjonen presiserer at dersom hensikten er å søke asyl og en har gode grunner, er det tillatt å bryte landets innvandringsbestemmelser. Det er ingen systematikk i at mennesker med reelt behov for beskyttelse i henhold til Genève-konvensjonen er mer eller mindre

avhengige av menneskesmuglere enn de som misbruker asylinstituttet.

Samtidig som menneskesmuglingen i seg selv ikke innebærer utbytting, er det klart at menneskesmugleren har et overtak i situasjonen som kan misbrukes. Det er for eksempel mange eksempler på at menneskesmuglere har etterlatt sine kunder et sted på veien, lurt dem til å tro at de var kommet til målet, og tatt imot betalingen. For å unngå slikt maktmisbruk er menneskesmugling gjerne organisert slik at smuglerne mottar betaling fra en tredjepart når det er bekreftet at kunden har nådd bestemmelsesstedet.

Menneskesmugling skjer ofte under farlige omstendigheter og krever flere hundre liv ved Europas yttergrenser hvert år. Skjerpede kontrolltiltak kan dessverre føre til økt risiko for migrantene.

I motsetning til menneskesmugling har menneskehandel *per definisjon* et element av utbytting. Det norske ordet menneskehandel tilsvarende det engelske *trafficking in persons*. Det er dermed overflødig å bruke «trafficking» på norsk slik det ofte gjøres.² Den mest brukte definisjonen av menneskehandel, fra FN's Palermo-protokoll, har tre elementer: 1) Menneskehandel kan innebære rekruttering, transport, losjering eller mottak av personer. 2) Dette må skje ved hjelp av trusler, maktbruk, eller annen bruk av tvang, bortføring, bedrageri, misbruk av makt-

² På norsk brukes begrepet «handel med kvinner og barn» ofte synonymt med «menneskehandel» (Justis- og politidepartementet 2003). Selv om det er kvinner og barn som er utsatt for menneskehandel der utnyttningen er av seksuell karakter, er det verd å merke at Palermo-protokollens definisjon omfatter former for utnyttning som like gjerne kan rettes mot menn.

posisjoner eller sårbarhet, eller utveksling av betaling eller goder for å oppnå samtykke. 3) Dette må ha til hensikt å utsette personen for utnytting i form av prostitusjon eller andre former for seksuell utnytting, tvangsarbeid, slaveri, eller fjerning av organer.³

Ordet «menneskehandler» brukes i denne rapporten om enhver person som er direkte involvert i handel med mennesker. Dette er en forenkling ettersom ikke alle ledd nødvendigvis gjør seg skyldige i menneskehandel i juridisk forstand.

Både menneskesmugling og menneskehandel kan foregå som del av organisert kriminalitet. Det finnes mange ulike definisjoner av organisert kriminalitet, men tre kjennetegn står som regel sentralt: kontinuitet i virksomheten, systematisk korrupsjon, og evne til voldsutøvelse. I tillegg forutsettes det ofte at det finnes en organisasjon med hierarkisk oppbygning, en klar arbeidsdeling, og visse retningslinjer for atferd.⁴

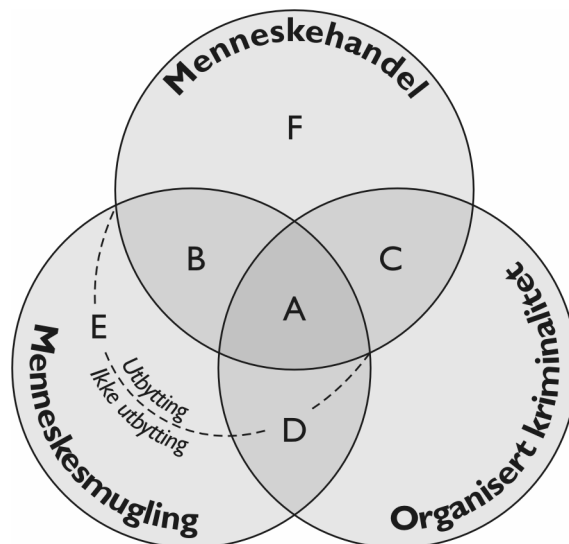
Figur 1 illustrerer hvordan menneskesmugling, menneskehandel og organisert kriminalitet kan overlape med hverandre. En nigerianers innvandring til Europa kan foregå under omstendigheter som kjennetegnes av ingen, én, to eller tre av disse begrepene.

Feltet A representerer det klassiske bildet av menneskehandel som både er del av organisert virksomhet og innebærer innvandring i strid med lover og regler.

Feltet B representerer det samme, men uten at det inngår i organisert kriminalitet. Dette gjelder for eksempel hvis det er

³ United Nations 2000. Dette er en noe forenklet form av definisjonen. Den originale teksten er som følger: «*Trafficking in persons shall mean the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs.*»

⁴ Lee 1999, Maingot 1999.

Figur 1. Forholdet mellom menneskehandel, menneskesmugling og organisert kriminalitet.

et enkeltstående tilfelle som ikke inngår i noen kontinuerlig kriminell virksomhet. Feltet C markerer organisert menneskehandel som foregår uten at innvandringsbestemmelser brytes.⁵ Det samme kan også foregå uten at det er del av organisert kriminalitet (felt F).

Feltene D og E representerer situasjoner der mennesker smugles eller på annen måte får hjelp til å innvandre i strid med innvandringslovgivningen, men uten at de blir lurt eller truet inn i en utbyttingssituasjon slik Palermo-protokollen definerer det. En forfulgt person som betaler menneskesmuglere for å få hjelp til å nå frem til Europa og fremme sin asylsøknad kan være et eksempel på dette. Menneskesmuglingen kan enten være en del av organisert kriminalitet (felt D) eller ikke (felt E). Et viktig poeng er at selv om denne menneskesmuglingen faller utenfor definisjonen av menneskehandel, kan den ha et element av utbytting — derav den stiplede linjen gjennom feltene D og E. Dersom menneskesmugleren tar pengene og forlater sin kunde på veien er det åpenbart utbytting, selv om det ikke er menneskehandel. I andre tilfeller leverer

⁵ I sitt arbeid mot menneskehandel presiserer det amerikanske utenriksdepartementet at dette er mulig (US Department of State 2004).

menneskesmugleren den avtalte tjenesten til avtalt pris. Det er derfor misvisende å hevde at menneskesmugling som sådan «representerer en kynisk utnyttelse av mennesker i nød»⁶. Det er vanlig at europeiske politikere overdriver menneskesmuglingens koblinger til utbytting, menneskehandel og organisert kriminalitet for å legitimere tiltak mot menneskesmugling som også rammer personer med reelt behov for beskyttelse.

Både menneskesmugling og menneskehandel foregår på ulike måter under forskjellige kulturelle og politiske omstendigheter. Det er for eksempel store forskjeller i organiseringen av handel med kvinner fra Øst-Europa og Nigeria.⁷ Det er imidlertid et fellestrekk at mange kvinner som jobber som prostituerte i Europa er motivert av muligheten til å støtte sine familier i opphavslandet. Det er fruktbart med et migrasjonsperspektiv selv om de berørte kvinnene ikke har kontroll over sin egen skjebne.⁸

⁶ Kommunal- og regionaldepartementet 2004, §2.6.3.

⁷ Shelley 2003.

⁸ Brunovskis og Tyldum 2004.

2. Hva er det med Nigeria?

Europeere flest har neppe noe positivt bilde av Nigeria. I Europa forbindes nigerianere ofte med prostitusjon og med bedrageriforsøk på e-post. Den største medieoppmerksomheten om Nigeria de siste årene har vært knyttet til shari'adommer om steining av kvinner som har født barn utenfor ekteskap. Den stoltheten mange følte da nigerianske Agbani Darego ble kronet som Miss World i 2001 ble raskt overskygget av de voldelige optøyene som førte til at neste års Miss World-finale i Abuja ble flyttet til London. All den negative oppmerksomheten gjør at nigerianere ofte møtes med skepsis.

I forhold til andre afrikanske land utmerker Nigeria seg først og fremst ved sin størrelse og sitt mangfold. Nigeria har ca 130 millioner innbyggere, og befolkningen vokser med omkring 3 millioner i året. Landet er i dag den niende mest folkerike i verden, men forventes å ligge på sjetteplass om et par tiår.

Nigeria ble samlet som én britisk koloni i 1914. Nigerias grenser i dag er mer eller mindre et resultat av tilfeldigheter den gang, snarere enn et resultat av noe kulturelt fellesskap. Allerede syv år etter selvstendigheten i 1960 brøt det ut en blodig borgerkrig. De sørøstlige delene av landet erklærte seg uavhengig som staten Biafra, men måtte kapitulere i 1970 etter tre års krig. Etter borgerkrigen fulgte nesten 30 år med militærdiktatur. I begynnelsen av denne perioden var det betydelig optimisme og økonomisk vekst som følge av utviklingen av landets oljeindustri. Økonomisk vanstyre og korrupsjon begrenset imidlertid godene for folk flest. Utover 1980-tallet ble økonomien stadig dårligere. Det siste militærregimet, ledet

av Sani Abacha fra 1993 til 1998, var spesielt brutalt.⁹ Etter at Abacha døde ble det avholdt frie valg. Siden den gang er landet ledet av Olusegun Obasanjo, som ble gjeninsatt i 2003, etter et omstridt valg. Til tross for de politiske reformene fortsetter korrupsjon og vanstyre å gjøre hverdagen vanskelig for mange nigerianere.¹⁰

Etniske grupper, regionale og religiøse motsetninger

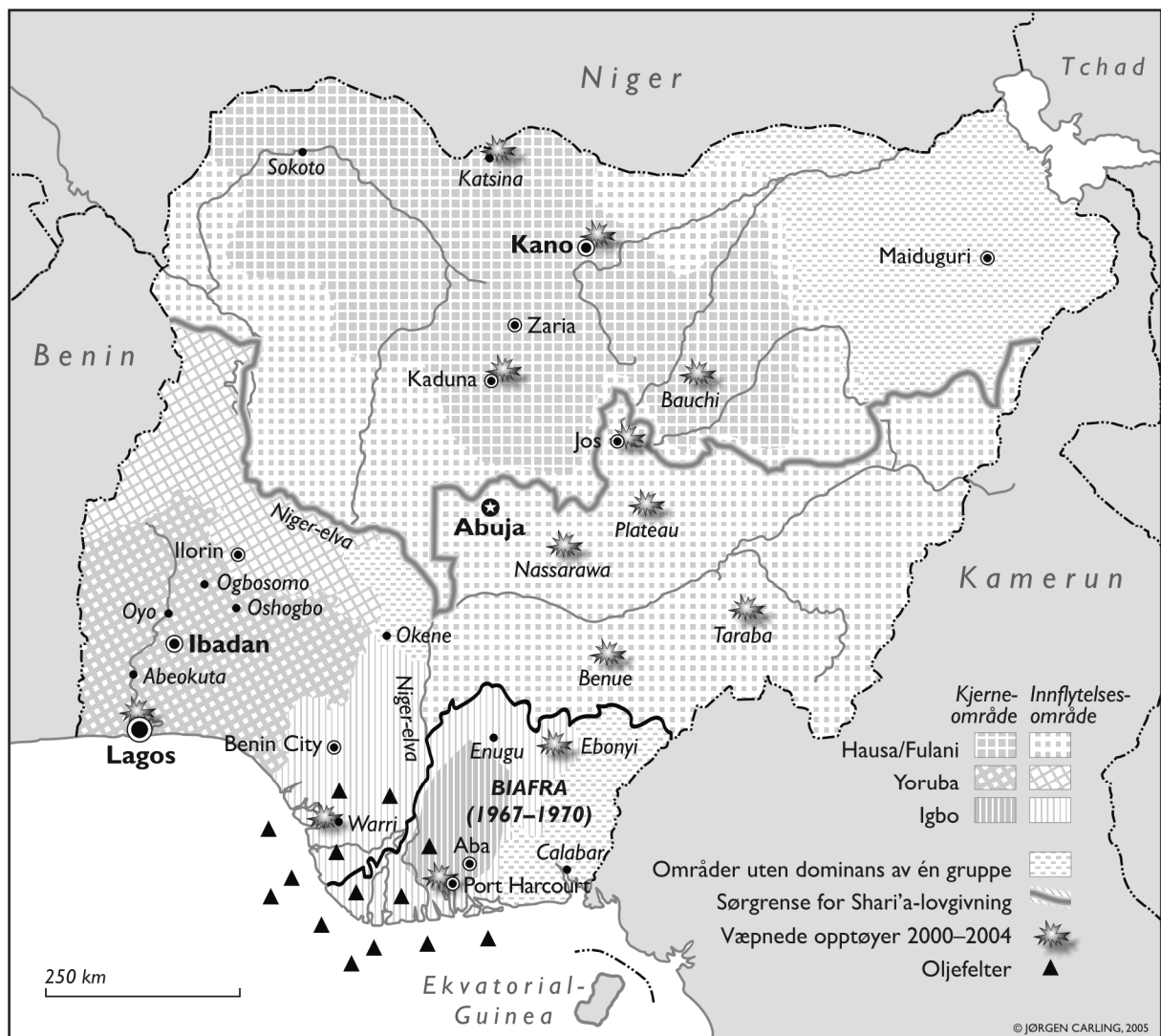
Nigeria har et etnisk mangfold som mangler sidestykke i Afrika. Det er ofte vanskelig å si hva som utgjør en etnisk gruppe, men studier i Nigeria har identifisert opptil 250 ulike grupper. Kort sagt finnes det tre store etniske grupper og mange små. I den nordlige delen av landet dominerer Hausa og Fulani, som har så mange likhetstrekk og er så blandet med hverandre at de vanligvis betraktes som én gruppe. Disse utgjør omkring 30 prosent av hele landets befolkning og er i hovedsak muslimer. I sørvest dominerer Yoruba, mens Igbo (av og til omtalt som Ibo) er den viktigste gruppen i sørøst. Begge disse gruppene er hovedsakelig kristne og hver av dem utgjør ca 20 prosent av Nigerias befolkning.

Det største religiøse skillet i Nigeria går mellom det hovedsakelig muslimske nord og det hovedsakelig kristne sør. Alt i alt regner man med at muslimer utgjør ca halvparten av landets befolkning mens kristne utgjør ca 40 prosent. Evangeliske menigheter har hatt en sterk vekst i det sørlige og midtre Nigeria siden 1980-tallet. Samtidig har islam befestet sin stilling over større deler av det nordlige Nigeria.¹¹

⁹ Schwab 2004.

¹⁰ Olukoju 2004.

¹¹ Gordon 2003, Metz 1992, Smits 2001.

Figur 2. Kart over Nigeria.

I de overveiende muslimske områdene nord i Nigeria har shari'a-lovgivning vært praktisert i sivile saker i en årrekke.¹² I løpet av årene 2000–2002 ble bruken av shari'a utvidet til å omfatte straffelovgivning i tolv nordlige delstater. Den utvidede bruken av shari'a var i utgangspunktet svært populær blant befolkningen.¹³ For det første forventet mange at shari'a lovgivningen med sitt fokus på velferd og på statens ansvar for enkeltmennesket ville være et positivt bidrag i kampen mot fattigdom. For det andre var det stor frustrasjon over rettssystemets manglende evne til å takle den økende kriminaliteten. Shari'a ble forventet å være et enkle-

re, raskere og mindre korrupt alternativ. For det tredje var shari'a-lovgivningen utvilsomt populær blant mange muslimer som en bekreftelse av deres religiøse identitet i en tid med økende spenning mellom kristne og muslimer i Nigeria.

I alle de tolv delstatene gjelder shari'a-lovgivningen bare muslimer. Ikke-muslimer kan velge om de vil føre sin sak for shari'a-domstoler eller i det parallelle ikke-religiøse rettsvesenet. Ettersom politiet bare er underlagt det føderale rettsvesenet, kan shari'a-domstolene heller ikke bruke makt for å hente tilbake personer som har forlatt delstatene der shari'a-lovgivningen gjelder.¹⁴ Shari'a håndheves i lokalsamfunnene i nord av såkalte *hisba*-grupper. Dette er borger-

¹² Shari'a er islams hellige lov, summen av Guds påbud og forbud slik disse kommer til uttrykk i Koranen og andre hellige skrifter.

¹³ Human Rights Watch 2004.

¹⁴ Norwegian Directorate of Immigration 2004.

vernsgrupper som opererer delvis uavhengig av politi og rettsvesen.¹⁵

Fra 2000 til september 2004 ble minst ti personer dømt til døden under shari'a-lovgivning. Flertallet av disse er enten omgjort eller venter på ankebehandling, men minst én person er blitt henrettet. I tillegg til dødsstraffene, har shari'a-domstolene dømt flere titalls personer til amputasjoner, vanligvis av høyre hånd, og et stort antall er dømt til pisking. Utvidelsen av shari'a til å gjelde strafferett har vakt bekymring ikke bare på grunn av straffenes og forbrytelsenes art, men også fordi grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper har vært fraværende i mange av rettssakene.¹⁶

I tillegg til kristendom og islam, har lokale religiøse tradisjoner en sterk stilling. Disse har en viktig kobling til menneskehandel, som vil bli diskutert senere. De lokale religiøse forestillingene er knyttet til forfedre-ånder og ånder som tilhører bestemte steder. De åndelige forbindelsene mellom slektskap, steder og ressurser blir tradisjonelt brukt for å legitimere og befeste fordelingen av økonomiske, politiske og sosiale goder og rettigheter.¹⁷ Ulike former for magi kan inngå i de lokale religiøse tradisjonene. Dette er rituelle handlinger som har som mål å påvirke hendelser i verden ved hjelp av skjulte krefter.

De lokale religiøse tradisjonene praktiseres mer eller mindre åpent av både kristne og muslimer i store deler av Nigeria. Mange rettroende unge forkaster imidlertid de lokale religiøse tradisjonene som avgudsdyrkelse.¹⁸ Tradisjonene som sådan eller de magiske ritualene som inngår i dem betegnes av og til som «voodoo». Dette ordet brukes av og til fordi det fremkaller bestemte assosiasjoner hos europeere. I noen sammenhenger brukes

«voodoo»-betegnelsen utelukkende om ondsinnet magi.¹⁹

For å dempe spenningene mellom folkegruppene og skape større balanse og nasjonalt samhold, ble hovedstaden i 1991 flyttet fra Lagos til Abuja. Mens Lagos er sterkt Yoruba-dominert, ligger Abuja midt i landet, nærmest på nøytral grunn mellom de store etniske gruppene. Abuja er fremdeles en liten by med omkring en halv million innbyggere, mot over 10 millioner i Lagos.²⁰

Opptøyer, vold og kriminalitet

Siden gjeninnføringen av demokrati i 1999 har over 10 000 mennesker blitt drept i voldelige opptøyer i ulike deler av Nigeria.²¹ De fleste konfliktene i Nigeria er ikke direkte forårsaket av etniske eller religiøse motsetninger, men etnisitet og religion kan være viktig for å mobilisere nigerianere i konfliktsituasjoner. For eksempel er det vanlig at folk påberoper seg religiøs forfølgelse når de føler seg urettferdig behandlet, fordi slike påstander gjør det enklere å få oppslutning.²² Religiøse ledere kan også ha en interesse av å overdrive de religiøse motsetningene for å sikre økonomisk og politisk støtte nasjonalt og internasjonalt.

Den høye arbeidsledigheten i Nigeria gjør at det finnes et stort antall misfornøyde unge menn som lar seg mobilisere i konfliktsituasjoner. Ofte kan det hele fremprovoseres av folk som har noe å tjene på konflikten, for eksempel politiske, etniske eller religiøse ledere. Kriminelle grupper har også interesse av å bidra til opptøyer fordi slike kaotiske situasjoner muliggjør plyndring. Uansett hva som utløser opptøyene er den underliggende frustrasjonen som regel knyttet til kampen om knappe ressurser.²³ Lokale myndigheter er ofte tilbakeholdne med å etterforske opptøyer fordi det innebærer en fare for å gjenopplive konflikter og lede til økt spenning. Situasjonen går ofte

¹⁵ Last 2003.

¹⁶ Andre alvorlige menneskerettighetsbrudd er utbredt i hele Nigeria og ikke begrenset til shari'a-rettsystemet. Det gjelder for eksempel tortur i varetekt, langvarig fengsling uten dom, korrupsjon i rettsvesenet, og manglende reaksjoner på overgrep. (Human Rights Watch 2004).

¹⁷ Metz 1992.

¹⁸ Metz 1992, Prina 2003.

¹⁹ van Dijk 2001, van Dijk, *et al.* 2003.

²⁰ United Nations Population Division 2004.

²¹ Isaacs 2004.

²² Norwegian Directorate of Immigration 2004.

²³ Isaacs 2004.

påfallende raskt tilbake til det normale etter opptøyer.²⁴

Den organiserte kriminaliteten i Nigeria er konsentrert i Lagos, men har omfattende nettverk i Nord-Amerika, Europa, Asia og Afrika. Under militærdiktaturet var det tette forbindelser mellom korrupsjon, kriminalitet og vanstyre — både de politiske lederne, de militære og byråkrater ble tilgodesett med bestikkelser for å legge til rette for forretningsvirksomhet, enten det dreide seg om oljeindustrien, offentlige anbudskonkurranser eller internasjonal narkotikahandel.²⁵ Nigeria har vært kjennetegnet av en spesielt uheldig kombinasjon av offentlig fattigdom og vanstyre, store pengerressurser i omløp, og et korrupt og ineffektivt retts-system. Dette har gjort at korrupsjon og organisert kriminalitet overlapper med hverandre og har et solid fotfeste i samfunnet.²⁶

Den store forekomsten av væpnede ran og annen grov kriminalitet har gitt grobunn for milits-pregede borgervernsgrupper som vanligvis er etnisk organisert. Disse gruppene klarte en periode å begrense kriminaliteten og ble svært populære. Senere har menneskene de skulle beskytte imidlertid blitt ofre for militsgruppens konflikter seg imellom og deres deltagelse i voldelige opptøyer.²⁷

Fattigdom og korrupsjon

Nigeria blant de fattigste landene i Vest-Afrika, og dessuten et av landene med størst sosial ulikhet. Den rikeste tidelen av befolkningen har 25 ganger så høy inntekt som den fattigste tidelen.²⁸ Den vedvarende økonomiske krisen har gjort at bruttonasjonalproduktet per innbygger har stagnert, mens prisene på matvarer og andre varer har steget kraftig. Vanlige menneskers kjøpekraft har sunket jevnt siden begynnelsen av 1980-tallet. Forventet levealder ved fødselen steg langsomt til 50 år i 1997, men har falt igjen siden og

er nå under 45 år. Dette skyldes først og fremst HIV/AIDS.

Ulikhetene i det nigerianske samfunnet er knyttet til en såkalt «patron-klient»-kultur. Dette går ut på at svært mye samhandling skjer i hierarkiske personlige forhold. Hvert menneske pleier forholdet til, og viser lojalitet overfor sine kontakter høyere opp i systemet. Til gjengjeld blir man tilgodesett med ressurser som disse kontaktene har tilgang til. Dette foregår på mange nivåer slik at alle i teorien har patroner over seg og klienter under seg. Nigerianere bruker langt større krefter på å få sine kontakter inn i maktposisjoner og på å oppnå fordeler hos dem som allerede har makt, enn på å jobbe politisk for å endre samfunnet.²⁹ Korrupsjon er en integrert del av et slikt system. En universitetsprofessor som fikk en høy stilling hos landbruksmyndighetene uttrykte det slik: «Selv om jeg ønsket å unngå å favorisere mine venner i tildelingen av kontrakter, ville jeg ikke kunne gjøre det. De ville sagt at jeg var egoistisk og tåpelig. Hvem får en slik maktposisjon for så å nekte å hjelpe sine folk? Bare mennesker av verste sort.»³⁰

Nigeria er regnet som et av verdens aller mest korrupte land. Den mest anerkjente korrupsjonsundersøkelsen i verden plasserte Nigeria på tredje siste plass blant 146 land i 2004, bare overgått av Haiti og Bangladesh.³¹ Nigeria har en hatt en anti-korrupsjonskommisjon siden 2000. I februar 2003 vedtok senatet en ny lov som etter sigende skulle styrke denne kommisjonen, men dette ble raskt oppfattet som et skjult forsøk på å svekke lovgivningen og beskytte utsatte senatorer. Loven ble senere erklært ugyldig av Høyesterett. Samme år ble fungerende riksrevisoren avsatt etter å ha levert en rapport som kritiserte presidentens kontor og ti departementer for økonomiske uregelmessigheter. Både denne avsettelsen og forsøket på å innføre ny lovgivning ble møtt med kraftige protester i Nigeria.³²

²⁴ Norwegian Directorate of Immigration 2004.

²⁵ President's International Crime Control Strategy 2000.

²⁶ Fadahunsi og Rosa 2002, Harnischfeger 2003.

²⁷ Agbu 2004.

²⁸ United Nations Development Programme 2004

²⁹ Smith 2001.

³⁰ Smith 2001:808.

³¹ Transparency International 2004a.

³² Transparency International 2004b.

Korrupsjonen i Nigeria berører svært mange deler av samfunnet og har former som kan virke overraskende. For eksempel er det blitt laget falske avisreportasjer for å underbygge asylsøknader, der den falske utgaven til og med går inn i avisens arkiv dersom man betaler nok. Mange utnytter også sin stilling på andre måter enn ved å motta bestikkelser. For eksempel er det et problem at leger ved offentlige sykehus henviser pasienter til sine egne private klinikker, eller at de stjeler utstyr fra offentlige sykehus.³³

Kjønn og seksualitet

På grunn av koblingen mellom prostitusjon og utvandring fra Nigeria er det relevant med en kort drøfting av forhold knyttet til kjønn og seksualitet. Et så mangfoldig land som Nigeria har det store variasjoner i kjønnsroller og seksuell kultur. I området rundt Niger-deltaet, der fleste kvinnene rekrutteres til menneskehandel, er det mer eller mindre godtatt at ugifte kvinner er seksuelt aktive. Jenter debuterer ofte seksuelt i svært ung alder. Blant enkelte grupper praktiseres flerkoneri, og det anses som naturlig at gifte menn har seksuelle forhold til andre kvinner.³⁴

Seksualitet i Nigeria omfatter ofte forhold som ligger i grenseland av det europeere oppfatter som prostitusjon.³⁵ For eksempel har Nigerianske lastebilsjåførere ofte et antall faste «venninner» langs veiene som de støtter økonomisk og både får mat av, overnatter hos og har sex med.³⁶ Det er svært utbredt at ugifte kvinner — ofte jenter i tenårene — har seksuelle forhold til eldre menn (såkalte *sugar daddies*) som gir dem gaver og penger.³⁷ Utveksling av gaver og seksuelle tjenester kjennetegner også en tradisjonell «forlovelsesperiode» som innleder et ekteskap.³⁸

Det finnes mer direkte kjøp og salg av seksuelle tjenester som også i Nigeria

oppfattes som prostitusjon. Ofte er det et viktig skille at dette ikke foregår i kvinnens egne omgivelser. Mange av de prostituerte i Nigeria jobber i andre deler av landet enn der de selv kommer fra. De fleste arbeider selvstendig, ikke under halliker, og mange legger seg opp penger som de siden investerer i en egen bedrift, slik som en kafé, et diskotek eller en skjønnhetssalong.³⁹

Menneskehandel i regionen

I tillegg til nigeriansk menneskehandel til Europa—som vil bli grundig diskutert i senere kapitler—foregår det utstrakt handel med kvinner og barn i nærområdet. Nigerianske kvinner jobber som prostituerte blant annet i Mali, Elfenbenskysten, Ekvatorial-Guinea og Sør-Afrika. Vestafrikansk barnarbeid har også en klar internasjonal dimensjon, med handel til, fra og gjennom Nigeria som omfatter en rekke andre vestafrikanske land.⁴⁰ Barnarbeidere jobber blant annet i jordbruket, bygg- og anleggsbransjen, med håndverk, salg og servering eller som hushjelper.⁴¹ Barnarbeid og menneskehandel med barn i Vest-Afrika er nært knyttet til tradisjoner for sirkulasjon av fosterbarn som i seg selv ikke behøver å innebære misbruk eller utbytting.⁴²

³³ Norwegian Directorate of Immigration 2004.

³⁴ Omorodion 1993, Smits 2001.

³⁵ van Dijk, *et al.* 2003, Omorodion 1993.

³⁶ Marck 1999.

³⁷ Bamgbose 2002.

³⁸ Smits 2001.

³⁹ van Dijk, *et al.* 2003.

⁴⁰ Benin, Burkina Faso, Ekvatorial-Guinea, Elfenbenskysten, Gabon, Ghana, Kamerun og Togo.

⁴¹ Riisøen, *et al.* 2004, US Department of State 2002b.

⁴² Findley 1997.

3. Ut av Nigeria

Det er anslått at omkring 15 millioner nigerianere bor i utlandet, først og fremst i andre vestafrikanske land, USA og Vest-Europa.⁴³ Nigerianerne har lang tradisjon for mobilitet, men utvandringens omfang, form og retning har endret seg over tid. Dette kapitlet vil først fokusere på utvandring generelt, og deretter ta opp rekruttering til menneskehandel spesielt.

De første par tiårene etter selvstendigheten i 1960 flyttet tusenvis av nigerianere til andre vestafrikanske land på leting etter arbeid. De viktigste bestemmelsesstedene var nabolandene Kamerun og Benin, samt Ghana, Sierra Leone og Liberia lenger vest. Samtidig var det betydelig innvandring til Nigeria fra andre land i regionen, først og fremst fra Ghana.⁴⁴ Migrasjonsstrømmene mellom vestafrikanske land har hatt en stor andel kvinner, ofte selvstendige handelskvinner. På 1980-tallet var hele Vest-Afrika rammet av en økonomisk krise, og Ghana og Nigeria utviste omkring en million av hverandres innbyggere på grunn av den stigende arbeidsledigheten.⁴⁵

Ønsker og muligheter

Utover 1980- og 1990-tallet var det et økende antall nigerianere som mer eller mindre mistet troen på sitt eget land og ønsket å forlate det. De viktigste årsakene var det økonomiske sammenbruddet, de voldelige militærregimene, de ødeleggende regionale motsetningene, de politiske ledernes likegyldighet overfor folkets lidelser, og korrupsjonen som gjennomsy-

ret statsapparatet.⁴⁶ Tusenvis av nigerianere utvandret til USA, Saudi-Arabia og Europa. Dette var en periode med stor etterspørsel etter ufaglært arbeidskraft og relativt liberal innvandringspolitikk i Sør-Europa. Nigerianske kvinner og menn fikk blant annet arbeid i jordbruket og servicenæringene.

Parallelt med de ufaglærte arbeiderne, har mange høyt utdannede nigerianere utvandret til Europa og USA. Landet er blitt hardt rammet av såkalt hjerneflukt (*brain drain*), det vil si tap av høykvalifisert kompetanse. Dette representerer ikke bare et svinn i seg selv, men betyr også at andre land høster fruktene av Nigerias investering i utdanning. Av alle nigerianske akademikere og høykvalifiserte arbeidere er det sannsynligvis et mindretall som bor i Nigeria. I Europa er det først og fremst Storbritannia som har tiltrukket seg de høykvalifiserte nigerianerne.⁴⁷

Opplevelsen av håpløshet i Nigeria og synet på utvandring som veien til rikdom gjør at mange nigerianere er villige til å satse mye på å få fotfeste i et rikt land.⁴⁸ Vestlige lands innvandringspolitikk gjør imidlertid at dette er en urealistisk drøm for de aller fleste. Kort sagt finnes det tre veier til Europa for nigerianere som ønsker å utvandre: oppholdstillatelse, besøksvisum eller ulovlig innreise.⁴⁹

Innreise med mulighet for langvarig eller permanent oppholdstillatelse på grunnlag av studier, arbeid eller familie-gjenforening: Dette er en mulighet som er

⁴³ Gordon 2003.

⁴⁴ Adepoju 2004.

⁴⁵ Gordon 2003.

⁴⁶ Osaghae 1999.

⁴⁷ Adepoju 2004, Gordon 2003.

⁴⁸ Norwegian Directorate of Immigration 2004.

⁴⁹ Denne analysen bygger tildels på Carling 2002.

tilgjengelig for de aller færreste. Med unntak av kvoteordninger som åpner for begrenset innvandring til Spania og Italia, er det nærmest umulig for ufaglærte nigerianere å bosette seg i Europa utelukkende på grunnlag av å ville arbeide.⁵⁰ Etter hvert som antallet nigerianere i Europa har steget, har flere imidlertid kunnet innvandre fra Nigeria på grunnlag av å skulle gjenforenes med familiemedlemmer.

Innreise med besøksvisum: Dette gir i utgangspunktet ingen mulighet for langvarig eller permanent opphold i Europa, men kan brukes for å få et fotfeste.⁵¹ For eksempel har svært mange av afrikanerne i Sør-Europa kommet på besøksvisum, blitt i landet ulovlig når visumet er utløpt, og senere fått oppholdstillatelse gjennom amnestier. Utvandringspresset har ført til en jevn økning i antallet visumsøknader ved vestlige ambassader, også etter at mange av ambassadene har flyttet fra Lagos til Abuja.⁵² De fleste nigerianere har imidlertid små muligheter til å få innvilget en søknad om besøksvisum til Schengenområdet. For det første er Nigeria betraktet som et risikoland med mange potensielle asylsøkere og ulovlige innvandrere. Nigerianere er en av bare elleve nasjonaliteter som også må ha transittvisum for å passere gjennom en flyplass i Schengenområdet. For det andre gjør den sosiale og økonomiske situasjonen i landet at mange nigerianere rammes av bestemmelsene om å være tilbakeholden med å utstede besøksvisum til ressurssvake personer.⁵³

⁵⁰ Chaloff og Piperno 2004, Pérez 2003, Terrón 2004.

⁵¹ Muligheten til å få langvarig opphold uten å forlate landet igjen varierer mellom europeiske land.

⁵² Norwegian Directorate of Immigration 2004.

⁵³ Schengenlandenes instruks for behandling av visumsøknader uttrykker det slik: «The purpose of examining applications is to detect those applicants who are seeking to immigrate to the territory of the Contracting Parties and set themselves up there, using grounds such as tourism, studies, business or family visits as a pretext. Therefore, it is necessary to be particularly vigilant when dealing with 'risk categories', in other words unemployed persons, and those with no regular income etc.» (Council of the European Union 2002:C 313/11).

Illegal innreise: Dette innebærer at man tar seg inn i Europa uten å bli kontrollert på grensen. Personer som kommer inn i Europa på denne måten befinner seg umiddelbart i en ulovlig situasjon med mindre de søker asyl. Omstendighetene rundt illegal innreise i Europa vil bli diskutert i neste kapittel.

Både innreise med utsikter til langvarig opphold og innreise med besøksvisum kan også skje i strid med innvandringslovgivningen. Proforma-ekteskap er et eksempel på dette.

Det gir betydelig status i Nigeria å ha bodd i utlandet, og de politiske og økonomiske elitene sender ofte sine barn til utlandet for å studere, fortrinnsvis til USA eller Europa.⁵⁴ For mange gir utvandring også mulighet til å skaffe statussymboler som store hus eller biler. Den økonomiske krisen gjør at mange ser utvandring som den beste måten å oppnå disse godene på.⁵⁵ Til tross for situasjonen i Nigeria er det med andre ord mange som ikke ønsker å forlate landet for godt, men vil reise til utlandet og tjene penger for å kunne sikre seg og familien et bedre liv i Nigeria etterpå.

Utvandring og korrupsjon

Den utbredte korrupsjonen og kriminaliteten i Nigeria gjør seg også gjeldende i forhold til utvandring. Det er relativt enkelt å fremskaffe ekte dokumenter med helt eller delvis galt innhold bare man er villig til å betale for det. I tillegg finnes det en velutviklet forfalskningsindustri som er spesialisert på å endre opplysningene i allerede utstedte dokumenter. Svakheter i Nigerias offentlige forvaltning gjør at det også er utilstrekkelig kvalitetssikring av dokumenter som utstedes uten at det er korrupsjon inne i bildet. Nigerianiske pass produseres for eksempel ofte kun på grunnlag av fødselsattester, og fødselsattester kan utstedes basert på den informasjonen søkeren selv oppgir.⁵⁶

Mange europeiske land opplever det som et stort problem i utlendingsforvalt-

⁵⁴ Norwegian Directorate of Immigration 2004.

⁵⁵ van Dijk, *et al.* 2003.

⁵⁶ Norwegian Directorate of Immigration 2004.

ningen at nigerianske dokumenter er så upålitelige. Nederlandske myndigheter har for eksempel svartelistet dokumenter fra Nigeria og fire andre land.⁵⁷ Dokumentasjon fra disse landene blir regnet som ugyldig inntil den er verifisert av nederlandske myndigheter.⁵⁸ Denne verifiseringer krever ofte utstrakte undersøkelser i Nigeria i form av intervjuer med slektninger venner og kolleger, og søk i skole-, kirke- og sykehusarkiver. Dette kravet om verifisering førte til en kraftig økning i prisen på falske dokumenter i Nigeria.⁵⁹

Det mest sentrale dokumentet i forbindelse med utvandring, passet, misbrukes i hovedsak på tre måter:

- Originale pass blir endret, for eksempel ved at bilde eller visum byttes ut.
- Ekte pass blir utstedt med falske opplysninger ved hjelp av bestikkelser.
- Flere personer benytter samme pass etter tur.

Spesielt når et pass er utstyrt med gyldig Schengen-visum blir det ofte sendt tilbake til Nigeria så fort første innehaver har ankommet Europa, slik at flest mulig kan reise med samme visum. Avhenging av hvilken metode som benyttes for å skaffe pass og visum ligger kostnaden som regel mellom 3000 og 12 000 kroner.⁶⁰ Fordi nigerianske pass ofte vekker mistenksomhet brukes det også ofte falske pass fra andre vestafrikanske land, som for eksempel Benin, Ghana, Togo og Senegal.⁶¹

Opplevelsen av svindel er ikke nødvendigvis den samme for en nigerianer som bruker et falskt pass som den ville vært for en europeer. Identitet er et langt mer fleksibelt begrep i Nigeria, der det er vanlig å ha en rekke forskjellige navn som brukes av ulike personer eller i ulike sammenhenger. Dersom noen andre tar seg av å ordne dokumenter, slik tilfellet er i menneskehandelsnettverkene, er det ikke sikkert det vekker oppsikt hos kvin-

nen som reiser at personopplysningene er ukjente for henne.⁶²

Også personer som bruker sitt eget pass med korrekte opplysninger kan bruke forfalsket tilleggsinformasjon i visumsøknader, for eksempel om arbeid og inntekt. Ambassadepersonalet ved europeiske ambassader i Abuja opplever at ulike former for svindel er svært utbredt i forsøk på å få utstedt et Schengenvisum.⁶³ Alle forfalskningene og mistenksomheten de skaper kan også ramme søkere som urettmessig blir mistenkt for å levere uriktig dokumentasjon. Schengenlandenes instruks presiserer at enhver tvil om falsk dokumentasjon skal gjøre at visumsøknaden avslås.⁶⁴

I tillegg til omgåelse av innvandringsbestemmelsene ved hjelp av korrupsjon eller forfalskninger finnes det eksempler på misbruk innenfor lovgivningens rammer. En ny måte å organisere nigeriansk menneskehandel på, er at personer bosatt i Europa adopterer jenter i tenårene i ordnede former med foreldrenes tillatelse. Dermed kan de lettere få visum til, og oppholdstillatelse i, Europa for å jobbe som prostituerte.⁶⁵

Utvandring og prostitusjon

Det utbredte ønsket om å utvandre, kombinert med de store hindringene, skaper grobunn for menneskehandel. Unge kvinner har ofte lav utdanning og enda færre muligheter enn menn på det lokale arbeidsmarkedet. Familien ser også gjerne at kvinner utvandrer fordi de ofte setter hensynet til familien høyere enn menn som utvandrer, og dermed kan være en viktig ressurs for familiemedlemmene som er igjen i Nigeria. Prostitusjonsmarkedet i Europa gjør det attraktivt for menneskehandlere å legge til rette for unge kvinners utvandring på tross av høye kostnader og store hindringer. Kvinner har som regel ikke selv de økonomiske og organisatoriske ressursene eller de nødvendige kontaktene som kreves for å reise.

⁵⁷ De andre landene var Ghana, India, Pakistan og Den dominikanske republikk.

⁵⁸ Ministerie van Justitie 1999.

⁵⁹ van Dijk 2001.

⁶⁰ Okojie, *et al.* 2003.

⁶¹ Okojie, *et al.* 2003, Prina 2003.

⁶² Prina 2003.

⁶³ Norwegian Directorate of Immigration 2004.

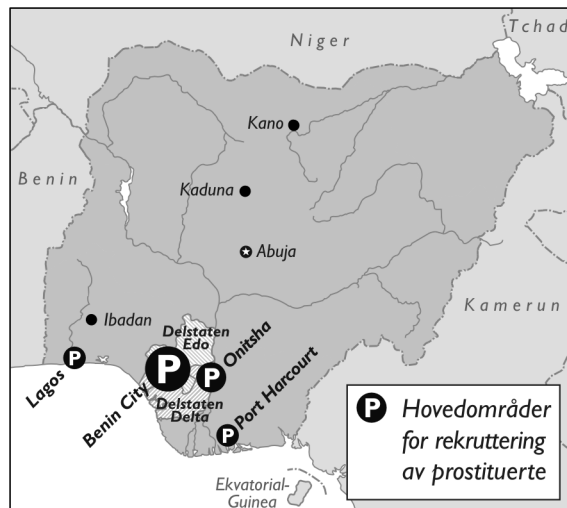
⁶⁴ Council of the European Union 2002.

⁶⁵ Okojie, *et al.* 2003.

Unge kvinners første kontakt med menneskehandelsnettverk skjer nesten alltid gjennom uformelle nettverk. Det varierer hvorvidt det er kvinnen selv eller den andre parten som først tar initiativet. I mange tilfeller er det venner eller slektninger av kvinnen som er første ledd. Samtalene om å reise til Europa skjer også ofte i hennes hjem eller andre kjente omgivelser.⁶⁶ Den første personen kvinnen er i kontakt med har gjerne ikke noen annen rolle i menneskehandelen enn å opprette kontakt. Offeret kan i ettertid betrakte denne personen som en som misbrukte tillit for å lure henne, eller som en velmenende person som selv ble lurt.⁶⁷ I denne fasen lokkes kvinnene med utsikter til jobber som hushjelper, selgere, frisører, arbeid i fabrikker og restauranter, eller utdanning.⁶⁸

I Nigeria blir Italia svært ofte forbundet med prostitusjon, mens det samme ikke er tilfelle for andre europeiske land. Det innebærer at når unge kvinner tilbys å reise til Spania, Nederland eller Tyskland for å jobbe, er de ikke like mye på vakt.⁶⁹ Hvordan kvinnene og deres familier forholder seg til muligheten for at hun ender med å jobbe som prostituert, vil bli diskutert senere i dette kapittelet.

Utvandring av nigerianere til de europeiske prostitusjonsmarkedet er svært konsentrert til ett område, nemlig delstaten Edo med hovedstaden Benin City (Figur 3). Av de ca 800 nigerianske kvinnene som ble returnert fra Italia til Nigeria i årene 1999–2001 kom hele 86 prosent fra Edo. Ytterligere 7 prosent kom fra nabostaten Delta. Til sammen sto dette området med andre ord for hele 93 prosent av returene.⁷⁰ Etersom Benin City er kjent som hovedknutepunktet for prostitusjonsrelatert utvandring, kommer kvinner fra andre deler av Nigeria til Benin City dersom de ønsker å reise til Europa.⁷¹

Figur 3. Rekruttering av prostituerte i Nigeria for utvandring til Europa.

Området rundt Benin City utgjorde i sin tid kongedømmet Benin.⁷² Den største folkegruppen i området omtales enten som Edo, Benin eller Bini. I tillegg finnes den flere andre etniske grupper av en viss størrelse. Hele delstaten Edo har mellom 2 og 3 millioner innbyggere. Edo er ikke blant de fattigste områdene i Nigeria. Tvert imot har tre firedeler av delstatene i landet høyere forekomst av fattigdom enn Edo.⁷³

Det finnes historiske og kulturelle forhold ved dette området som kanskje kan gi noe av forklaringen på hvorfor den prostitusjonsrelaterte utvandringen er så stor.⁷⁴ Samtidig er det ikke uvanlig at migrasjonsstrømmer mellom kontinenter er svært lokalt begrenset i én eller begge ender. Årsaken til slike forbindelser er først og fremst at når migrasjonen har kommet i gang — ofte på en ganske tilfeldig måte — er de *selvforsterkende mekanismene* svært tunge. Det er med andre ord ofte lettere å forklare hvorfor migrasjonen fortsetter og forsterkes, enn hvorfor den oppstår til eller fra et bestemt sted i utgangspunktet.⁷⁵ En studie blant ca

⁶⁶ Okojie, *et al.* 2003, Prina 2003.

⁶⁷ Prina 2003.

⁶⁸ Okojie, *et al.* 2003, Prina 2003.

⁶⁹ Prina 2003.

⁷⁰ Utregnet på bakgrunn av Okojie, *et al.* 2003.

⁷¹ Okojie, *et al.* 2003.

⁷² Benin er også navnet på Nigerias naboland i vest, langt unna staten Edo. For å unngå forveksling omtales dette landet ofte som «Benin Republic» i Nigeria.

⁷³ Federal Office of Statistics 1999.

⁷⁴ van Dijk, *et al.* 2003, Smits 2001.

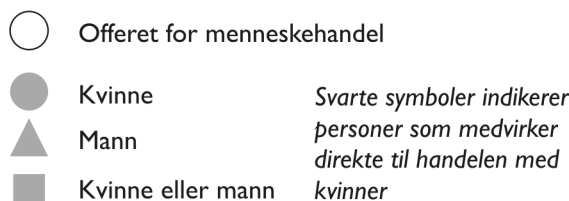
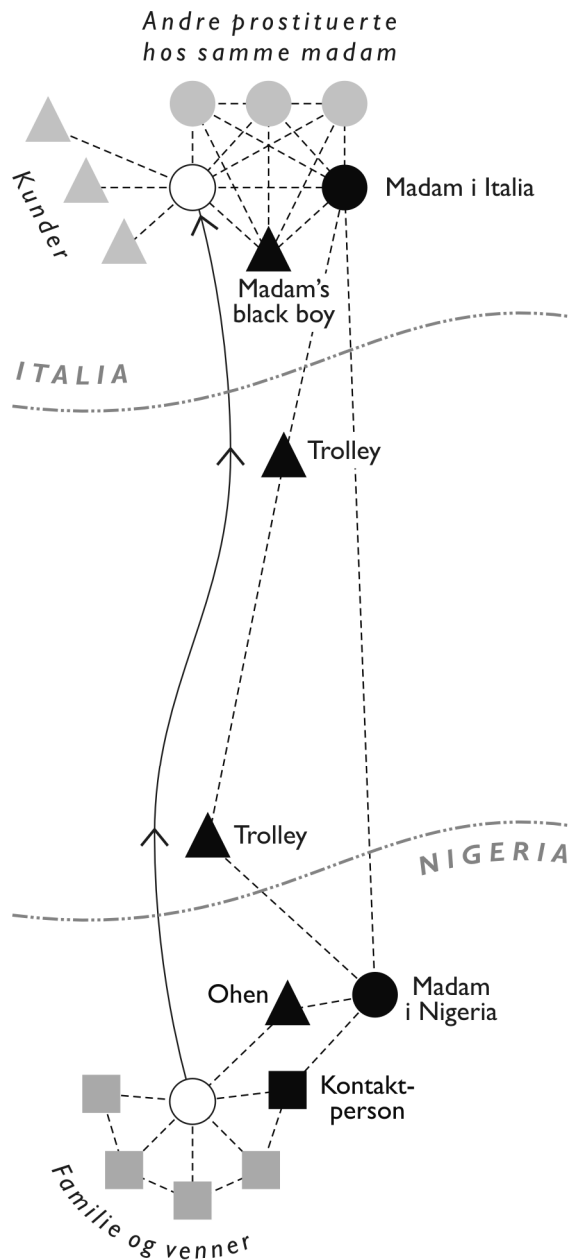
⁷⁵ Massey, *et al.* 1998.

1500 tilveldig utvalgte kvinner i alderen 15-30 år i Benin City i 2002 viste at én av tjue hadde vært i utlandet, mens én av tre var blitt kontaktet av noen som ville hjelpe dem med å legge til rette for å kunne reise.⁷⁶

De aller fleste kvinnene som reiser fra delstaten Edo til Europa og jobber som prostituerte reiser til Italia, etterfulgt av Nederland, Spania, Tyskland, Belgia og Østerrike.⁷⁷ Da den nigerianske utvandringen til Italia begynte på 1980-tallet var den ikke dominert av prostitusjon, og de som reiste som prostituerte var ofte selvstendige og ikke ofre for menneskehandlere. I første halvdel av 1990-tallet ble det imidlertid vanskeligere å reise til Italia, og det var stadig flere som måtte ta opp store lån for å dekke kostnadene. Långiverne var i begynnelsen venner og familie, men det ble stadig vanligere å sette seg i gjeld til en ukjent sponsor.⁷⁸ Dette la grunnlaget for etableringen av et menneskehandelssystem basert på en sterk pakt.

Utvandringspakten

Den nigerianske menneskehandelen til Europa er bygget opp rundt en pakt mellom offeret og menneskehandlerne og har en spesiell organisasjonsform. Figur 4 viser et eksempel på hvordan menneskehandel fra Nigeria til Italia kan være organisert. Som sagt foregår den første kontakten gjennom en person som ofte er en del av familien eller vennekretsen. Dette setter kvinnen i forbindelse med en «madam» som er nettverkets viktigste person i Nigeria. Av og til finnes det en tredjeperson som opptrer som sponsor og finansierer reisen. Ofte er sponsor og madam imidlertid samme person, slik som i dette eksempelet. Det er vanligvis en kvinne, men kan også være en mann. I tillegg til madamen i Nigeria finnes det en madam i Italia som får ansvaret for kvinnen etter at hun har reist. Madamen i Europa er nært knyttet til madamen i

Figur 4. Eksempel på organisering av menneskehandel fra Nigeria til Italia.

Se begrepsforklaringer i teksten.

Nigeria; ofte tilhører de samme storfamilie. De andre sentrale personene er en religiøs leder (*ohen*) i Nigeria, menneskesmuglere som har ansvar for reisen (*trolleys*), og en mannlig assistent til madamen

⁷⁶ Women's Health and Action Research Centre 2002.

⁷⁷ Okojie, *et al.* 2003, Women's Health and Action Research Centre 2002.

⁷⁸ Carchedi, *et al.* 2003.

i Italia (*madam's black boy*). Alle disse vil bli omtalt senere.

Sponsoren har ansvar for å betale alle kostnadene ved reisen og etableringen i utlandet. Dette utgjør en gjeld som kvinnen forplikter seg til å betale tilbake. Nødvendige dokumenter koster vanligvis mellom 3000 og 12 000 kroner. I tillegg tar menneskesmuglerne ofte betalt så mye som 50–75 000 kroner for reisen.⁷⁹ Den gjelden kvinnene pådrar seg er imidlertid betydelig høyere, som regel i størrelsesorden 250–600 000 kroner. Det tar vanligvis mellom ett og tre år som prostituert i Europa å betale tilbake dette beløpet.⁸⁰ Mange kvinner forstår ikke rekkevidden av det de forplikter seg til fordi de ikke har noe forhold til europeisk valuta.⁸¹

Etter at en kvinne har gått med på å reise til Europa, tas hun med til en helligdom der utvandringspakten bekreftes og forsegles. Som nevnt i kapittel 2 er fordelingen av materielle goder og rettigheter et sentralt element i de lokale religiøse tradisjonene. Den religiøse lederen (*ohen*) som forseglar pakten har en slags soren-skriverfunksjon.⁸²

Kvinnen og hennes madam eller sponsor besøker gjerne flere helligdommer sammen. Under slike besøk blir en «pakke» satt sammen av forskjellige symbolske elementer.⁸³ Denne pakken blir både et konkret uttrykk for avtalen mellom de to, og har i tillegg ofte lykkebringende funksjoner for kvinnen. Som oftest inneholder den menneskelig materiale, gjerne fra begge partene. Det kan være biter av negler og hår, og for kvinnens del, undertøy med rester av menstruasjonsblod. Andre vanlige gjenstander i pakkene er kolanøtter,⁸⁴ bøyde metallstykker og såpe. Disse tre kan symbolisere henholdsvis trofasthet, Ogun-guddommens makt (som er spesielt viktig for reiser) og skjønnhet.⁸⁵

⁷⁹ Okojie, *et al.* 2003.

⁸⁰ Okojie, *et al.* 2003, Prina 2003, Smits 2001, Somersset 2001.

⁸¹ Carchedi, *et al.* 2003, Prina 2003.

⁸² Carchedi, *et al.* 2003.

⁸³ Carchedi, *et al.* 2003, van Dijk, *et al.* 2003, Prina 2003.

⁸⁴ Kolanøtter er store koffeinholdige nøtter som dyrkes som nytelsesmiddel. De har stor symbolsk betydning i Vest-Afrika.

⁸⁵ Gore og Pratten 2003.

Deler av innholdet i pakkene er det samme som brukes som «kjærlighetsmedisin» (*love medicine* eller *love potion*) av kvinner for å tiltrekke seg menn. Kvinnene som reiser har ofte en slik pakke med seg til Europa. Disse pakkene har fått stor oppmerksomhet i etterforskningen av menneskehandelssaker i Nederland og Italia.⁸⁶

Besøkene til helligdommene kan også omfatte dyreofringer og andre ritualer med sammensatt betydning. Kvinnen som skal reise kan bli bedt om å svelge organisk materiale, eller hun kan bli skåret i huden på bestemte måter.⁸⁷ Ritualene oppleves utvilsomt som overveldende, men ikke nødvendigvis som undertrykkende eller truende. De ses på som nødvendige, de involverer åndeverdener, og de har et element av kontroll og inspeksjon, men er ikke ensbetydende med tap av evnen til å uttrykke egne ønsker eller å foreta egne valg. Tvert imot kan denne deltagelsen i åndeverdenen forstås som et naturlig ledd i kvinnenes ønske om å reise til Europa.⁸⁸

Det er ofte senere i prosessen—og hvis ting går galt, sett fra menneskehandlerens perspektiv—at bruken av de lokale religiøse tradisjonene får et klart element av overgrep. Hvis kvinnene ikke er samarbeidsvillige etter ankomst til Europa, kan de utsettes for en blanding av fysisk vold og nye, tvangspregede ritualer. I samtaler med nederlandske forskere omtalte kvinnene selv dette som «voodoo» i motsetning til ritualene i Nigeria. «Voodoo» i deres bruk av ordet, er dermed en ondsinnet form for magi som underbygger utnyttelse snarere enn forsegling av en avtale mellom to parter.⁸⁹ Det er påfallende at menneskehandlerne selv ofte har samme tro på de magiske kreftene som ofrene. Gjennom telefonavlytting i menneskehandelssaker har italienske etterforskere hørt mange eksempler på samtaler der madamen i Italia ber madamen i Nigeria om hjelp til magiske ritualer for å holde politiet på avstand.⁹⁰

⁸⁶ van Dijk, *et al.* 2003, Prina 2003.

⁸⁷ van Dijk 2001.

⁸⁸ van Dijk 2001, Smits 2001.

⁸⁹ van Dijk 2001.

⁹⁰ Prina 2003.

I stadig flere tilfeller må kvinnen eller hennes familie også forplikte seg gjennom en skriftlig kontrakt. Denne kan være juridisk bindende i Nigeria, og bruke familiens hus som sikkerhet for gjelden.⁹¹ I tillegg til ritualene ved de tradisjonelle helligdommene, deltar mange kvinner også i bønner i de populære pinsemenighetene før avreisen til Europa.⁹²

Pakten med sponsoren oppleves som svært sterk av de prostituerte kvinnene. For det første kan de frykte at et brudd rammer deres egen fysiske og psykiske helse gjennom magi. For det andre oppleves pakten ofte ikke bare som et løfte til den andre parten, men til lokalsamfunnet i Nigeria. Et brudd representerer en stor skam overfor hele samfunnet.⁹³

Det er ikke nødvendigvis slik at kvinnene veier for og imot å bryte pakten og frykter konsekvensene, men et brudd kan oppleves som utenkelig på et mer ubevisst plan. En nigeriansk kvinne i Italia uttrykte det slik: «Du er bundet til dem, du er bundet av løftet, og du er nødt til å respektere det. Det er folk som... jeg vet ikke hvordan jeg skal forklare det... folk som kontrollerer deg på grunn av dette løftet. De må kommandere og kontrollere deg, og du er nødt til å respektere det».⁹⁴

Mange nigerianske ofre for menneskehandel forteller at de forlot Nigeria i den tro at de skulle få «vanlige jobber» men så ble tvunget til å prostituere seg. De Nigerianske kvinnene som kom til Italia på begynnelsen av 1990-tallet ble ofte direkte lurt eller truet inn i prostitusjon. De siste ti årene har det imidlertid vært godt kjent i Nigeria at svært mange av kvinnene som reiser til Europa jobber som prostituerte. Noen nigerianske kvinner i Italia hevder derfor at «de som kommer hit og sier at de ikke visste, farer med løgn».⁹⁵

Det ser ut til at rekrutteringen fremdeles foregår under dekke av å skulle lede til gode jobber. Spørsmålet er da om kvinnene burde vite at dette ikke stemmer. I ønsket om å forlate Nigeria og å hjelpe familien

ut av fattigdommen kan det være fristende å tro på løftene og håpe det beste. Da blir det uklart hvorvidt man blir lurt, later som om man blir lurt, eller lurer seg selv.

Selv om stadig flere har vært klar over at de kom til å jobbe som prostituerte, så har de ofte ikke ant hva slags forhold de skal jobbe under — at de skal være gateprostituerte, at de blir underlagt streng kontroll, og at det kan ta flere år å tilbakebetale gjelden de pådrar seg. For mangenes vedkommende er bedraget med andre ord ikke knyttet til hva de skal gjøre, men til at omstendighetene fratar dem selvstendighet og verdighet på en måte de ikke hadde kunnet forestille seg.⁹⁶ I den kritiske fasen etter ankomsten da alt dette går opp for kvinnene er det vanlig at de må gjennomgå et nytt religiøst ritual som befester pakten.⁹⁷ Deres sårbarhet forsterkes av at de ofte fratras alle papirer og telefonnumre som kan gjøre det mulig for dem å få kontakt med venner eller slektninger i Europa.

Det er to grunner til at spørsmålet om hvorvidt kvinnene «visste hva de gikk til eller ikke» må behandles med varsomhet. For det første er det som sagt ofte ikke så enkelt som å vite eller ikke vite. Det er ikke alltid et klart skille mellom å bli lurt og å lure seg selv, og det er mulig å anta at man skal jobbe som prostituert uten å innse hvordan det skal foregå. For det andre er det en fare for at påstanden om at de visste, eller burde ha visst, at de skulle jobbe som prostituerte kan brukes til å legitimere overgrepene. Uansett hvordan kvinnene kom inn i situasjonen, er menneskehandelen både ulovlig og uetisk.

Menneskehandelen og lokalsamfunnet

For mange familier er det at en datter reiser til Europa eneste mulighet til å unnsnippe ekstrem fattigdom. For de fleste finnes det heller ingen andre måter å reise til Europa på, enn å ta imot tilbudet fra menneskehandlere. Menneskehandelen har ført til at mange familier har kommet ut av fattigdommen og frem-

⁹¹ Carchedi, *et al.* 2003, Prina 2003, Smits 2001.

⁹² van Dijk 2001.

⁹³ Prina 2003.

⁹⁴ Prina 2003:28.

⁹⁵ Prina 2003:22.

⁹⁶ Aghatise 2004, Cingolani 2005, Prina 2003, Smits 2001.

⁹⁷ van Dijk 2001, Prina 2003.

står som vellykkede i lokalsamfunnet.⁹⁸ Inntil nylig ble kvinnene som reiser til Europa derfor ofte betraktet som heltinner, og folk i Benin City var stolte av hva de mange kvinnene som reiste oppnådde i materiell forstand.⁹⁹ Etter mer enn et tiår med utvandring fra Edo til Italia setter kontakten med Italia et tydelig preg på lokalsamfunnet—biler og store hus finansiert av penger fra Italia, kører av folk på postkontoret som skal sende pakker til Italia, og kører av folk som skal hente penger fra Italia hos pengeoverføringsfirmaet Western Union.¹⁰⁰ Enkelte peker på at det i Nigeria generelt og Benin City spesielt er vokst frem en forbrukskultur som gjør at mange higer etter rask rikdom, og at dette har gitt menneskehandelen gode vilkår.¹⁰¹

Menneskehandelen er også tema i nigeriansk filmproduksjon.¹⁰² En av de mest populære nigerianske filmene på 1990-tallet var *Glamour Girls II: The Italian Connection* som blant annet handlet om en ung kvinne som jobbet som prostituert i Italia og sendte penger til sin forlovede, som forrådde henne ved å bruke pengene til å gifte seg med en av hennes venninner.¹⁰³ Mens filmen understreker kynismen og utnyttelsen er den også full av glitter og glamour og fremstiller kvinnene som drevet av sin egen grådighet.¹⁰⁴ Det at mange kvinner bestemmer seg for å reise må imidlertid forstås ut fra flere forhold ved lokalsamfunnet og deres livssituasjon:

- *Betydelig utvandringspress*: Når mange mennesker drømmer om å utvandre til vesten og de færreste får muligheten, er det vanskelig å takke nei til et tilbud.
- *Fattigdom og arbeidsledighet*: Mange er i en situasjon der de tilsynelatende ikke har noe å tape på å søke lykken.

⁹⁸ Prina 2003.

⁹⁹ The Economist 2004, Smits 2001.

¹⁰⁰ The Advocacy Project 2001, Smits 2001.

¹⁰¹ Carchedi, *et al.* 2003.

¹⁰² Nigeria har en raskt voksende filmindustri. Landet har i løpet av det siste tiåret blitt verdens tredje største produsent av spillefilmer etter USA (Hollywood) og India (Bollywood). Nierianske filmer og såpeoperaer er svært populære blant nigerianere i utlandet (Duguid 2004).

¹⁰³ Nnebue 1994.

¹⁰⁴ The Advocacy Project 2001, Okome 2004.

- *Sterk familieloyalitet*: Unge voksne føler en sterk forpliktelse til å bidra til å brødføre eldre og yngre familiemedlemmer.

Mange av kvinnene som reiser til Europa er eldste barn eller eldste datter i sin familie, og føler dermed et spesielt stort ansvar for å bidra økonomisk til husholdningen.¹⁰⁵ Frustrasjon over ikke å makte dette i det lokale arbeidsmarkedet kan være en sterk drivkraft. I enkelte tilfeller blir kvinnene presset av sine familier til å reise, mens det i andre tilfeller er kvinnen selv som ønsker det mens familien forsøker å forhindre det.¹⁰⁶

En 15 år gammel jente fra Benin City fortalte en britisk reporter at hun hadde mange venninner som var reist som prostituerte til Europa, og at familien alltid spilte en viktig rolle: «De sier til jentene 'hvorfor blir du ikke med denne mannen og arbeider. Vi har ikke penger, vi har ingenting å spise. Du kan sende oss penger.' Og så reiser jentene.»¹⁰⁷ En annen 16 år gammel jente fortalte at hun var blitt sendt av moren sin for å «jobbe i Canada», men endte som prostituert i Gabon.¹⁰⁸ Hun klarte å rømme og komme seg tilbake til Nigeria, men ble skjelt ut av moren som sa at «Du vil jo ikke jobbe for meg — andre jenter reiser i tre måneder og kjøper biler til foreldrene sine.»¹⁰⁹

De siste årene er stoltheten over hva utvandringen har resultert i gradvis blitt erstattet av skam. Etter påtrykk fra kvinne- og menneskerettighetsgrupper og det internasjonale samfunnet har nigerianske myndigheter i stadig større grad gitt uttrykk for å ville bekjempe handelen med kvinner. Uavhengig av hvor effektive tiltakene har vært, har det bidratt til en viss holdningsendring.¹¹⁰ Mange nigerianere er også bekymret for det ryktet landet og folket har fått i Europa på grunn av prostitusjonsvirksomheten.

¹⁰⁵ Okojie, *et al.* 2003.

¹⁰⁶ Prina 2003, Smits 2001.

¹⁰⁷ Little 2004.

¹⁰⁸ Gabon og Ekvatorial-Guinea, som begge er rike land med store oljeforekomster, er de viktigste markedene for nigerianske prostituerte i regionen.

¹⁰⁹ The Economist 2004.

¹¹⁰ Smits 2001.

4. Inn i Europa

De som har et pass og visum som gir dem adgang til Europa kan fly direkte til en rekke europeiske byer. Mange velger imidlertid kompliserte ruter for å kunne reise inn i Europa med falske dokumenter, eller uten dokumenter i det hele tatt. Dette kapitlet vil først ta for seg migrasjonsruter som brukes av nigerianere på vei til Europa, og deretter diskutere bruken av asylsøknader.

Migrasjonsruter og transittopphold

Den organisatoriske infrastrukturen som brukes for å transportere nigerianere til Europa er ofte den samme for ulike kategorier av migranter. Kvinner som er ofre for menneskehandel kan for eksempel reise sammen med unge menn som selv har betalt for reisen.¹¹¹ Figur 5 gir et helhetsbilde av migrasjonsruter fra Nigeria til Vest-Europa. Balansen mellom mennesker med ulik bakgrunn og ulike motivasjoner for å reise varierer mellom rutene og reisemåtene.

Den utstrakte bruken av falske dokumenter gjør at mange nigerianere ikke flyr direkte fra Nigeria til bestemmelsesstedet, men reiser via andre land der de vekker mindre oppsikt. Det er spesielt vanlig at menneskehandlere ikke sender kvinner direkte fra Nigeria til Italia, men via et annet vestafrikansk land (først og fremst Ghana) og videre med fly til en by i Vest-Europa (for eksempel London, Paris eller Amsterdam). Derfra reiser kvinnene til Italia med tog og ankommer som regel i Torino. Denne byen er blitt et viktig transittpunkt for menneskehandelen. En annen mulighet er å fly fra Nigeria til

Moskva, Istanbul eller en by i Øst-Europa og deretter ta seg illegalt over grensen til Vest-Europa.¹¹² Mot slutten av 1990-tallet var det en dramatisk økning i antallet nigerianske ulovlige innvandrere som ble arrestert i Tyrkia.¹¹³

I tillegg til de som flyr direkte til Vest-Europa eller via tredjeland er det et betydelig antall nigerianere som reiser mot Europa gjennom Sahara og inn i Europa med båt.¹¹⁴ Noen få reiser sjøveien direkte til Europa som blindpassasjerer, men dette er en relativt ubetydelig rute.

Nigerias medlemskap i Det økonomiske fellesskapet av vestafrikanske stater (ECOWAS) gjør det relativt enkelt å reise til resten av Vest-Afrika. Siden 1980 har borgere av medlemslandene i hvert fall i teorien kunnet reise visumfritt til andre medlemsland i inntil 90 dager.¹¹⁵ Nigerianere kan dermed reise til transittbyene som de siste 10-20 årene har fått en viktig rolle i migrasjonen fra Vest-Afrika til Europa. Disse er først og fremst Agadez i Niger og Gao og Kayes i Mali. I disse byene kommer migranter i kontakt med menneskesmuglere som kan ta dem gjennom Sahara og mot Europa.

Menneskesmuglerne må ofte betale lokale kriminelle eller andre grupper som kontrollerer områdene de reiser gjennom. Dette gjelder blant annet tuaregene i grenseområdet mellom Mali, Algerie og Niger, som også selv driver menneske-

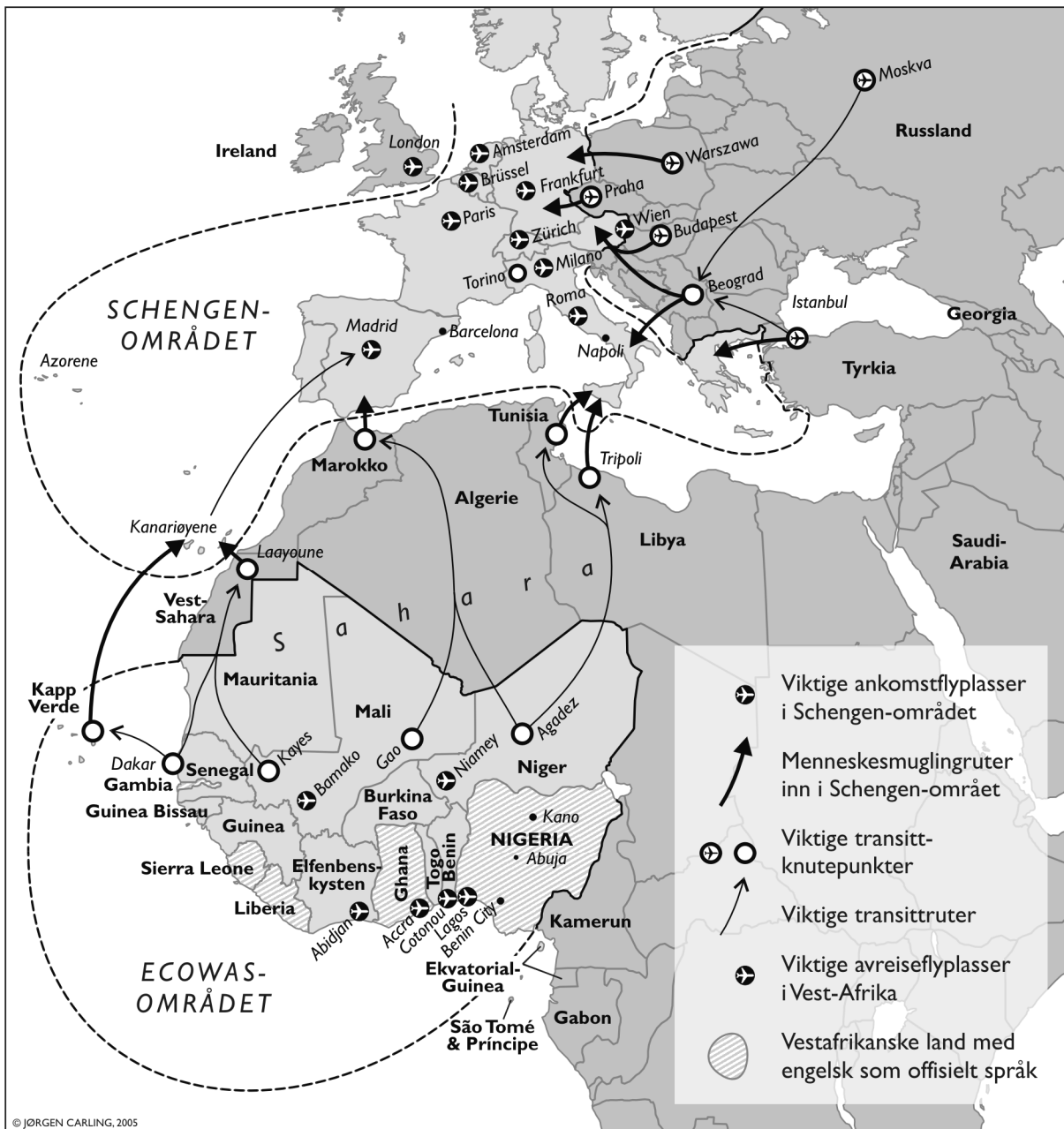
¹¹¹ Okojie, *et al.* 2003.

¹¹² Okojie, *et al.* 2003, Prina 2003, Smits 2001.

¹¹³ International Organization for Migration 2003.

¹¹⁴ Diskusjonen av migrasjonsruter fra Vest-Afrika til Europa bygger tildels på upubliserte resultater fra forskningsprosjektet *Europe and the developing world: Confronting migration pressure* ved Institutt for fredsforskning (PRIO).

¹¹⁵ Adepouju 2001, 2002.

Figur 5. Migrasjonsruter fra Nigeria til Vest-Europa.

Kilder: Okojie *et al.* (2003), Prina (2003) Smits (2001) samt upubliserte resultater fra forskningsprosjektet *Europe and the developing world: Confronting migration pressure* ved Institutt for fredsforskning (PRIO).

smugling.¹¹⁶ I tillegg må menneskesmuglerne bestikke, politi, grensevakter og andre myndighetspersoner på veien. Kostnadene ved én grensepassering kan beløpe seg til flere tusen kroner per passasjer.¹¹⁷

Etter å ha krysset Sahara er de vanligste rutene videre til Europa med båt fra Vest-Sahara til Kanariøyene, fra Marokko til Spania og fra Tunisia eller Libya til Italia. En annen rute er via Dakar og

Kapp Verde-øyene til Kanariøyene. Tendensen de siste årene har vært at rutene fra Vest-Sahara til Kanariøyene og fra Libya til Italia er blitt stadig viktigere. Nigerianere har vært representert sammen med en rekke andre nasjonaliteter i begge disse strømmene. Spanske myndigheter frykter at det også skal bli flere anløp på Kanariøyene av store båter direkte fra Vest-Afrika.¹¹⁸ Hittil har den ulovlige innvandringen til Spania vært

¹¹⁶ Bensaåd 2003.

¹¹⁷ Bárbulo 2004b, Okojie, *et al.* 2003.

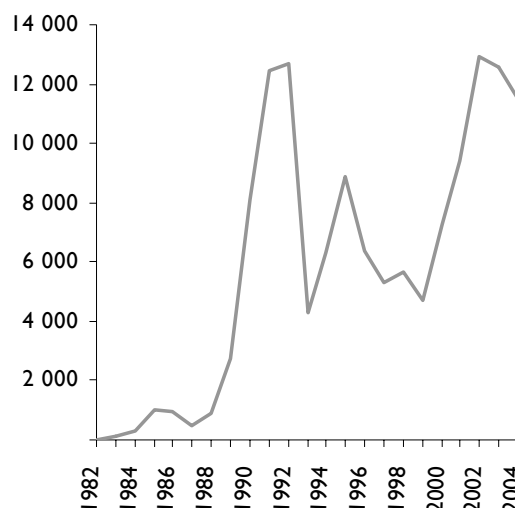
¹¹⁸ Bárbulo 2004a.

dominert av småbåter, mens Italia har tatt imot en lang rekke skip med flere hundre passasjerer.

Kvinner som er rekruttert av menneskehandlere og reiser til Europa gjennom Sahara gjør det som regel i følge med såkalte *trolleys*, menn som har denne spesielle rollen i menneskehandelsnettverket (jfr. Figur 4). *Trolleys* kan også være ansvarlig for å organisere reiser med fly der det for eksempel må foretas bestikkelser av flyplasspersonale.¹¹⁹ Ellers er menneskesmuglere i Vest-Afrika som oftest kjent under betegnelsen *connection men*. De nigerianske menneskehandlernetverkene bruker ofte menneskesmuglere av andre nasjonaliteter for å frakte kvinnene deler av veien til Europa.

Mange nigerianske kvinner som reiser til Europa gjennom Sahara blir gravide på veien. Det kan skyldes at de må jobbe som prostituerte underveis, at de blir voldtatt eller tvunget til sex av politi, grensevakter eller andre personer som utnytter deres sårbarhet, eller simpelthen at reisen varer i mange måneder og at de har et seksualliv i denne tiden.¹²⁰ Det høye antallet gravide afrikanske kvinner som er ankommet Spania i småbåter har vært forklart ved at mange tror at dersom de føder etter ankomst, er barnet og moren garantert oppholdstillatelse. Dette kan ha gjort at en del kvinner med hensikt blir gravide.¹²¹

Reisen gjennom Sahara til Europa kan ofte være svært langvarig, slitsom og farlig. Det er ikke uvanlig å bruke måneder eller år, og mange blir sendt tilbake til Nigeria før de når Europa. I 2004 ble for eksempel 3400 personer utvist fra Marokko til Nigeria.¹²² For mange er situasjonen den at de har klart å komme frem til Europas yttergrense, men ikke klarer å betale det det koster å smugles det siste stykket inn i Europa.¹²³ Blant afrikanerne som er strandet i Marokko er det svært mange nigerianere.¹²⁴ Nigerianske

Figur 6. Asylsøknader fremmet av nigerianere i Europa 1982–2004.

Kilde: UNCHR. Tall for 2004 er beregnet antall ved slutten av året basert på antall søknader fra januar til september.

menneskesmuglere har imidlertid lyktes i å etablere seg og ta kontroll over mye av menneskesmuglingen fra Marokko til Spania.¹²⁵

Asylsøknader som fotfeste

Nigeria er blitt et stadig viktigere opphavsland blant asylsøkere i Europa. De siste tre årene har det årlige antallet søknader ligget godt over 10 000 (Figur 6). I 2000 lå Nigeria på 17. plass på listen over asylsaker. To år senere var Nigeria steget til 7. plass på listen, og i 2004 var Nigeria den femte mest tallrike nasjonaliteten blant asylsøkere i Europa.¹²⁶ Figur 7, 8 og 9 viser fordelingen av nigerianske asylsøknader i Europa de siste 15 årene. På 1990-tallet var det først og fremst i Storbritannia og Tyskland nigerianere fremmet sine asylsøknader. Siden 2000 er de fleste land i Europa blitt berørt, også Norge. På noen få år er Irland gått fra å være en ubetydelig destinasjon til å bli det landet som mottar desidert flest asylsøkere fra Nigeria.

Nigerianske asylsøkere i Nederland har ikke vært spesielt mange, men siden begynnelsen av 1990-tallet har de omfattet mange enslige mindreårige jenter. Etter

¹¹⁹ Okojie, *et al.* 2003, Prina 2003.

¹²⁰ Baxter 2002, Okojie, *et al.* 2003.

¹²¹ El País 2003, Okojie, *et al.* 2003.

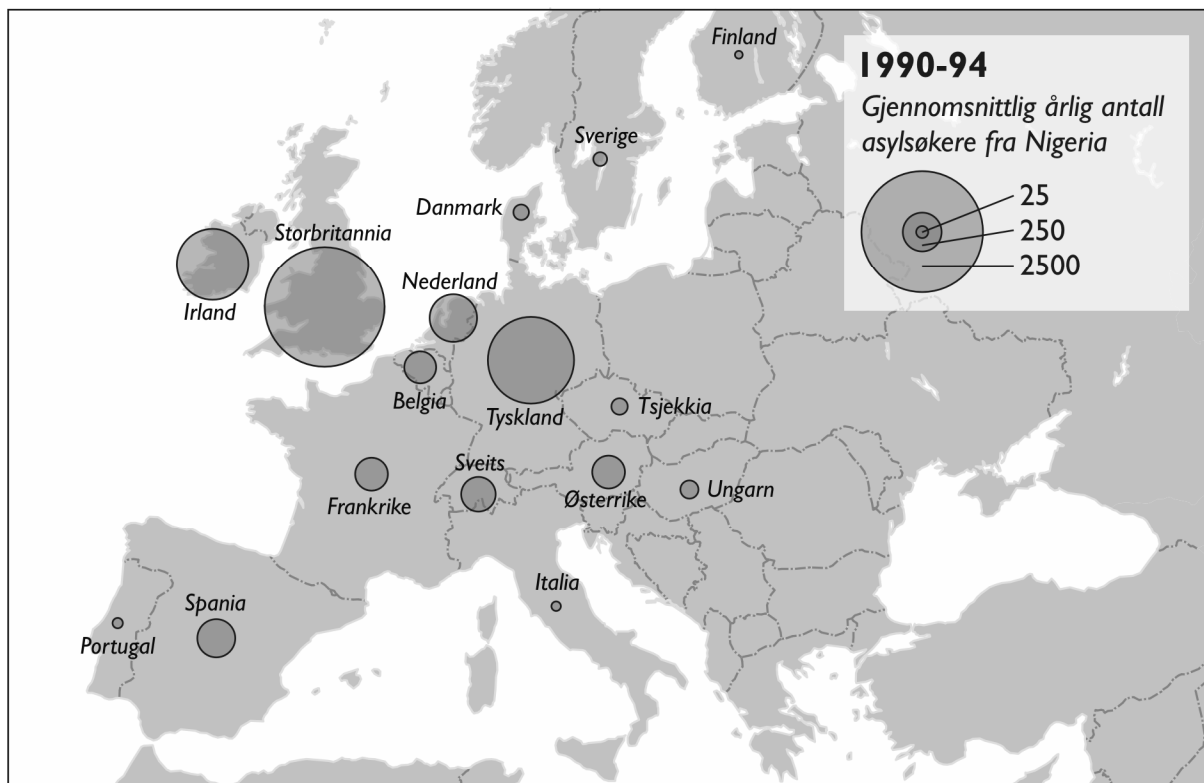
¹²² Pardellas 2004.

¹²³ Africa Research Bulletin 2004.

¹²⁴ Barros, *et al.* 2002.

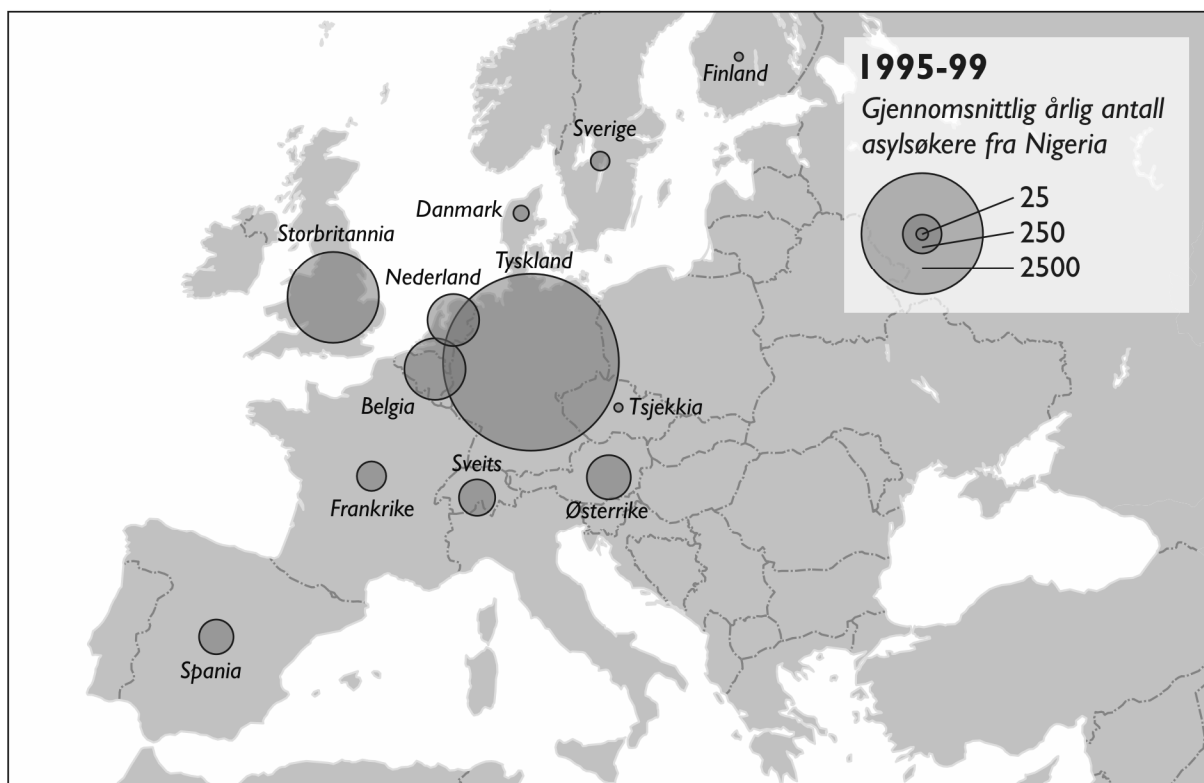
¹²⁵ Bárbulo 2003.

¹²⁶ UNHCR 2003, 2004. Rangeringen for 2004 gjelder til og med tredje kvartal.

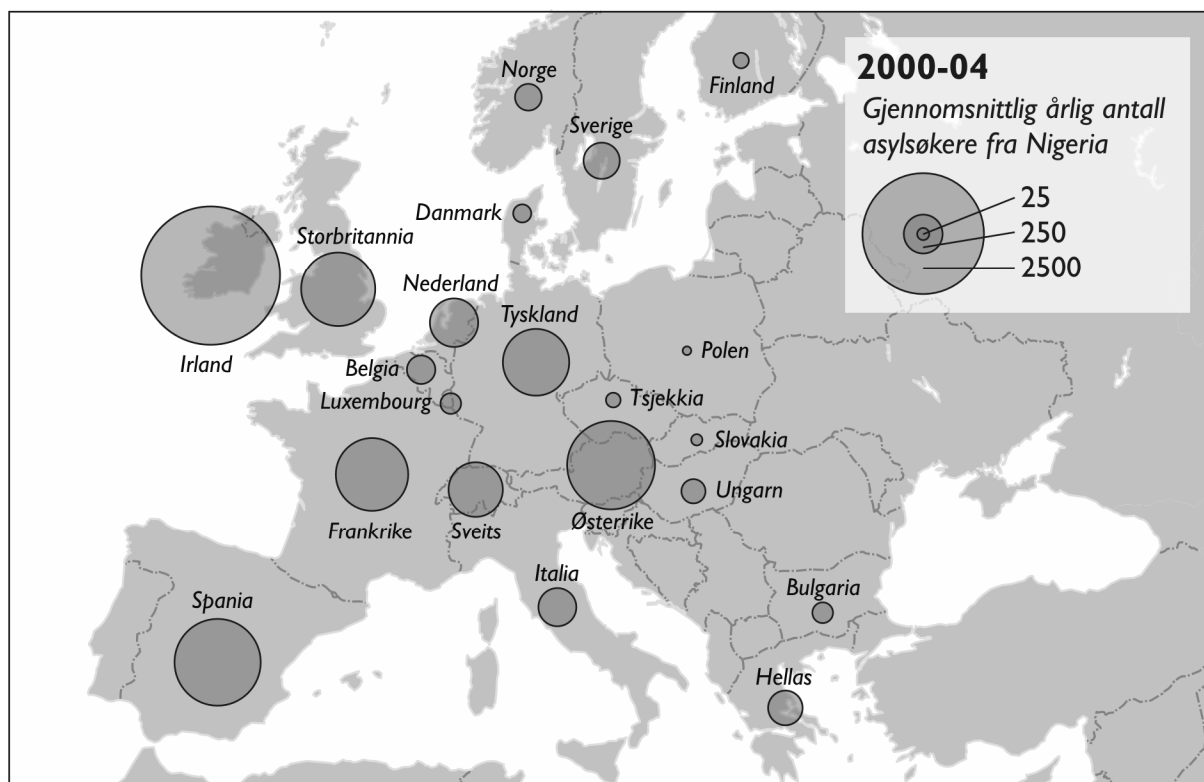
Figur 7. Nigerianske asylsøkere 1990–1995.

Note: Land med færre enn gjennomsnittlig 10 søknader per år er ikke tatt med. Kilde: UNHCR.

Figur 8. Nigerianske asylsøkere 1995–1999.

Note: Land med færre enn gjennomsnittlig 10 søknader per år er ikke tatt med. Kilde: UNHCR.

Figur 9. Nigerianske asylsøkere 2000–2004.

Note: Land med færre enn gjennomsnittlig 10 søknader per år er ikke tatt med. Gjelder til og med tredje kvartal 2004. Tall for Italia gjelder til og med 2002. Kilde: UNHCR.

første ledd i mottaksapparatet ble disse jentene plassert i fosterhjem rundt i landet, i likhet med andre mindreårige asylsøkere. De nigerianske jentene skilte seg imidlertid ut ved at de ofte forsvant fra sine fosterhjem kort tid etter ankomst, uten å gi lyd fra seg. På midten av 1990-tallet begynte dette å vekke betydelig bekymring ettersom antallet forsvunne jenter steg til flere hundre. Det viste seg etter hvert at asylinstituttet ble brukt systematisk av menneskehandlere for å få afrikanske jenter inn i Nederland. Flere av de nigerianske enslige mindreårige asylsøkerne er senere blitt funnet igjen i bordeller i Nederland, Belgia og Tyskland.¹²⁷ Nigerianske jenter er også blitt brakt inn i Storbritannia som enslige mindreårige asylsøkere, forsvunnet fra mottaksapparatet og begynt å jobbe som prostituerte.¹²⁸

¹²⁷ van Dijk 2001, ECPAT 2003, International Organization for Migration 2002, Venicz og Vanwesenbeeck 1998.

¹²⁸ Somerset 2001, 2004.

Også voksne nigerianske prostituerte i Nederland og Italia er blitt instruert av menneskehandlerne om å søke asyl dersom grensepolitiet ble mistenksomme overfor reisedokumentene, eller dersom de blir stoppet av politiet.¹²⁹

Det er antatt at mange nigerianere har søkt asyl i Europa under påskudd av å komme fra andre, krigsherjede land, først og fremst Liberia, Sierra Leone eller Sudan. De som har angitt at de er nigerianere har blant annet vist til følgende grunner for å søke asyl:

- Politisk forfølgelse.
- Forfølgelse på grunnlag av homofili.
- Trusler relatert til «voodoo».
- Overgrep fra shari'a-rettsvesenet.
- Frykt for forfølgelse og represalier etter å ha deltatt i opptøyer.
- Forfølgelse fra voldelige borgervernsgrupper eller «etniske militser» (Bakassi Boys, Egbesu Boys, mfl).

¹²⁹ van Dijk 2001, Prina 2003.

Mange av avslagene på nigerianske asylsøknader er begrunnet med at Nigeria er et stort land der disse truslene som regel er av lokal betydning. Intern flukt ses derfor som et alternativ for de aller fleste. Av de 293 nigerianske asylsøknadene som er blitt behandlet i Norge i årene 2002–04 er bare to innvilget. Tolv har fått opphold på humanitært grunnlag og de resterende 279 er avslått.

5. Nigerianere i Europa

I 2001 hadde omkring 170 000 nigeriansk-fødte personer lovlig opphold i Europa. Over halvparten av dem bodde i Storbritannia (Figur 10). Dette er et stort og sammensatt innvandrersamfunn. Nigerias medlemskap i Det britiske samveldet gjorde det relativt enkelt for nigerianere å innvandre de første ti årene etter selvstendigheten. Mange flyktet til Storbritannia under borgerkrigen 1967–70, og i 1971 var allerede 27 000 nigerianere bosatt i Storbritannia. Dette tallet holdt seg relativt stabilt til midten av 1980-tallet, da det økonomiske sammenbruddet og den politiske undertrykkelsen i Nigeria førte til ny utvandring. Mange nigerianere har også kommet til Storbritannia for å studere.

Resten av nigerianerne i Europa er spredd over en lang rekke land. Irland og Tyskland har som nevnt mottatt mange asylsøkere, og har i dag relativt store nigerianske befolkninger. Den nigerianske befolkningen i Irland har vokst raskt siden midten av 1990-tallet, til omkring 15 000 mennesker i 2004. Dette skyldes blant annet den sterke økonomiske veksten som har tiltrukket seg nigerianere fra Storbritannia og andre europeiske land.¹³⁰

Italia har Europas nest største nigerianske befolkning. Ulovlig opphold er langt vanligere i Sør-Europa enn i Nord-Europa, og det er sannsynlig at det er betydelig flere nigerianere i Italia enn de ca 25 000 som har oppholdstillatelse. På 1980-tallet var det stor etterspørsel etter ufaglært arbeidskraft i Italia, og nigerianere var del av en større migrasjonsstrøm av både kvinner og menn fra Afrika sør for Sahara.¹³¹ Blant nigerianerne var det imidlertid

svært få kvinner før slutten av 1980-tallet.¹³² I løpet av 1990-tallet fikk nesten 20 000 nigerianere som oppholdt seg ulovlig i Italia oppholdstillatelse gjennom amnestier.¹³³

I løpet av de siste årene har også Spania blitt et viktig destinasjonsland for Nigerianere. Antallet lovlig bosatte nigerianere ble nesten fordoblet i perioden 2001–2003, til omtrent 10 000.¹³⁴

Som det fremgår av kartet, er kvinneandelen blant nigerianerne i mange europeiske land så liten som en tredel eller mindre. Italia er det eneste landet med en klar overvekt av kvinner i den lovlig bosatte nigerianske befolkningen, mens kjønne er omtrent i balanse i Storbritannia, Irland og Frankrike.

Av de tre store folkegruppene i Nigeria, er det yorubaene som er den største i Storbritannia og Irland, mens igboene sannsynligvis er i flertall i resten av Europa. Igboene er svært mobile innad i Nigeria, og deres utstrakte nettverk er en viktig ressurs også for internasjonal migrasjon.¹³⁵ Blant nigerianske asylsøkere i Norge rapporterer en stor andel at de er igboer. Forøvrig er det som nevnt mange nigerianere i Europa som tilhører den etniske gruppen benin. I mange tilfeller oppleves tilhørigheten til en etnisk gruppe sterkere enn tilhørigheten til Nigeria, også blant nigerianere i Europa.¹³⁶

¹³⁰ Helm 2004, Kómoláfé 2002.

¹³¹ Campani 1994.

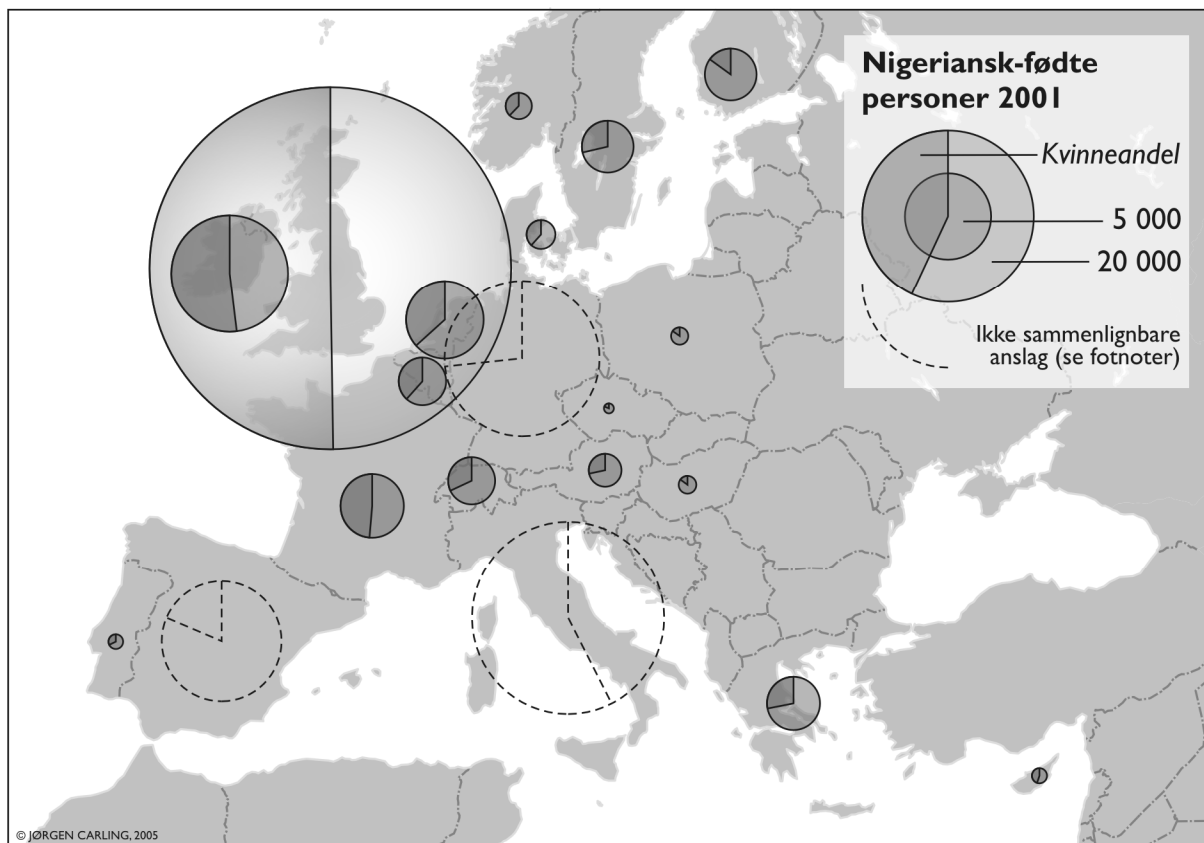
¹³² Cingolani 2003

¹³³ Carchedi, *et al.* 2003.

¹³⁴ Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración 2004.

¹³⁵ Kómoláfé 2002, Norwegian Directorate of Immigration 2004.

¹³⁶ Cingolani 2003

Figur 10. Nigeriansk-fødte personer med lovlig opphold i Europa.

Kilde: Upubliserte tall fra folketellinger 2001. Tall for Tyskland, Italia og Spania gjelder nigerianske statsborgere i 2003 (Caritas/Migrantes 2004, Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración 2004, Statistisches Bundesamt Deutschland 2004). Kvinneandelen for Italia er regnet ut på bakgrunn av tall for 2000 (Carchedi et al. 2003)

Organisert kriminalitet

Det nigerianske nærværet i Europa har omfattet forbindelser til organisert kriminalitet. Siden begynnelsen av 1990-tallet har organiserte kriminelle nettverk fått betydelig makt i Vest-Afrika. Disse nettverkene består i hovedsak av nigerianere, og har blant annet basert sin vekst på etablerte handelsnettverk i regionen og bånd til de store vestafrikanske befolkningene i USA og deler av Europa.¹³⁷

Tabell 1 viser hovedaktiviteter blant de viktigste gruppene av organiserte kriminelle fra utenfor EU. Hovedaktivitetene blant nigerianske organiserte kriminelle i Europa er menneskehandel, narkotikakriminalitet og bedrageri. Tyrkiske og russiske grupper, som også driver økonomisk kriminalitet, beskjeftiger seg i større grad med hvitvasking av penger, mens de nigerianske har spesialisert seg på bedra-

geri. Den nigerianske narkotikakriminaliteten er konsentrert om kokain og heroin.¹³⁸ Selv om Nigeria ikke er noe produksjonsland for narkotika har det vært et svært viktig land i internasjonal narkotikahandel siden 1970-tallet. Nigerias rolle har først og fremst vært som transittland for heroin på vei fra Asia til Europa og Nord-Amerika, og for kokain på vei fra Sør-Amerika til Europa.¹³⁹

Nigerianske organiserte kriminelle er et skoleeksempel på organisering etter en nettverksmodell. Dette skiller seg fra for eksempel hierarkiske organisasjonsmodeller som er vanlige blant kinesiske og italienske grupper. Sentrale personer i nigerianske nettverk er mennesker som har spesielle ferdigheter, har pleiet viktige

¹³⁸ Europol 2003, United Nations Office on Drugs and Crime 2002.

¹³⁹ Monzini 2004, President's International Crime Control Strategy 2000.

¹³⁷ United Nations Office on Drugs and Crime 2002.

Tabell 1. Hovedaktiviteter i Europa blant organiserte kriminelle grupper fra utenfor EU.

Nasjonalitet	Vare smugling	Våpen-smugling	Narkotika-smugling og distribusjon	Menneske-handel	Tyveri og ran	Utpressing	Økonomisk kriminalitet
Albansk			✓	✓			
Jugoslavisk			✓	✓	✓		
Russisk						✓	✓
Tyrkisk		✓	✓			✓	✓
Nigeriansk			✓	✓			✓
Marokkansk	✓		✓		✓		
Colombiansk			✓				
Kinesisk	✓	✓		✓			
Vietnamesisk	✓				✓		

Kilde: Utarbeidet på bakgrunn av opplysninger fra Europol (2003).

kontakter (for eksempel med myndighetspersoner), eller har tatt initiativet til samle en liten gruppe mennesker for å drive kriminell virksomhet. Selv om disse menneskene kan få stor innflytelse, har de sjelden noen klart strukturert organisasjon under seg. Kortsiktige allianser dannes rundt spesifikke prosjekter, og nettverket som sådan er i stadig endring. Til tross for at vestafrikanske kriminelle nettverk er viktige i store deler av verden er de ikke kjent under spesielle navn.¹⁴⁰

De nigerianske nettverkene løse organisasjonsform er ofte svært effektiv og gjør det vanskeligere for politiet å bekjempe kriminaliteten. For det første er de sentrale personene mindre synlige enn i andre grupper. Dette forsterkes av at nettverkene rundt spesifikke prosjekter ofte omfatter personer som ikke selv er nigerianere. For det andre er effekten av å sette de sentrale personene ut av spill ikke nødvendigvis så stor. Mens hierarkiske grupper kan reagere som et korthus som raser, omstruktureres de nigerianske gruppene raskt i nye konstellasjoner.¹⁴¹ I Nederland har man for eksempel sett at arrestasjoner av en rekke menneskehandlere ikke har hatt noen synlig effekt på antallet nigerianske prostituerte i landet.¹⁴²

Det finnes eksempler på koblinger mellom nigeriansk menneskehandel og narkotikakriminalitet, for eksempel ved at madamens partner (madam's black boy) er involvert i narkotikahandel.¹⁴³ Det er imidlertid ikke vanlig med velorganiserte kriminelle grupper som driver både menneskehandel og narkotikahandel, slik enkelte østeuropeiske grupper gjør. Italiensk politi har de siste årene sett samarbeid mellom nigerianske kriminelle og sigøynere i handelen med narkotika, men forøvrig er det lite samarbeid mellom nigerianske og andre grupper av organiserte kriminelle.¹⁴⁴

Prostitusjon og menneskehandel

Siden begynnelsen av 1990-tallet har menneskehandel og prostitusjon vært viktige elementer i den nigerianske innvandringen til Europa. Nigerianske prostituerte blir ofte betraktet som mer aggressive i sine forsøk på å tiltrekke seg kunder enn prostituerte fra andre land. Det har skapt konflikter med andre prostituerte at de jobber for lavere betaling en «markedsprisen» og ofte er villige til å ha ubeskyttet sex.

Det er anslått at 40–45 000 nigerianske kvinner er blitt ofre for menneskehandel de siste femten årene. Av disse er ca to

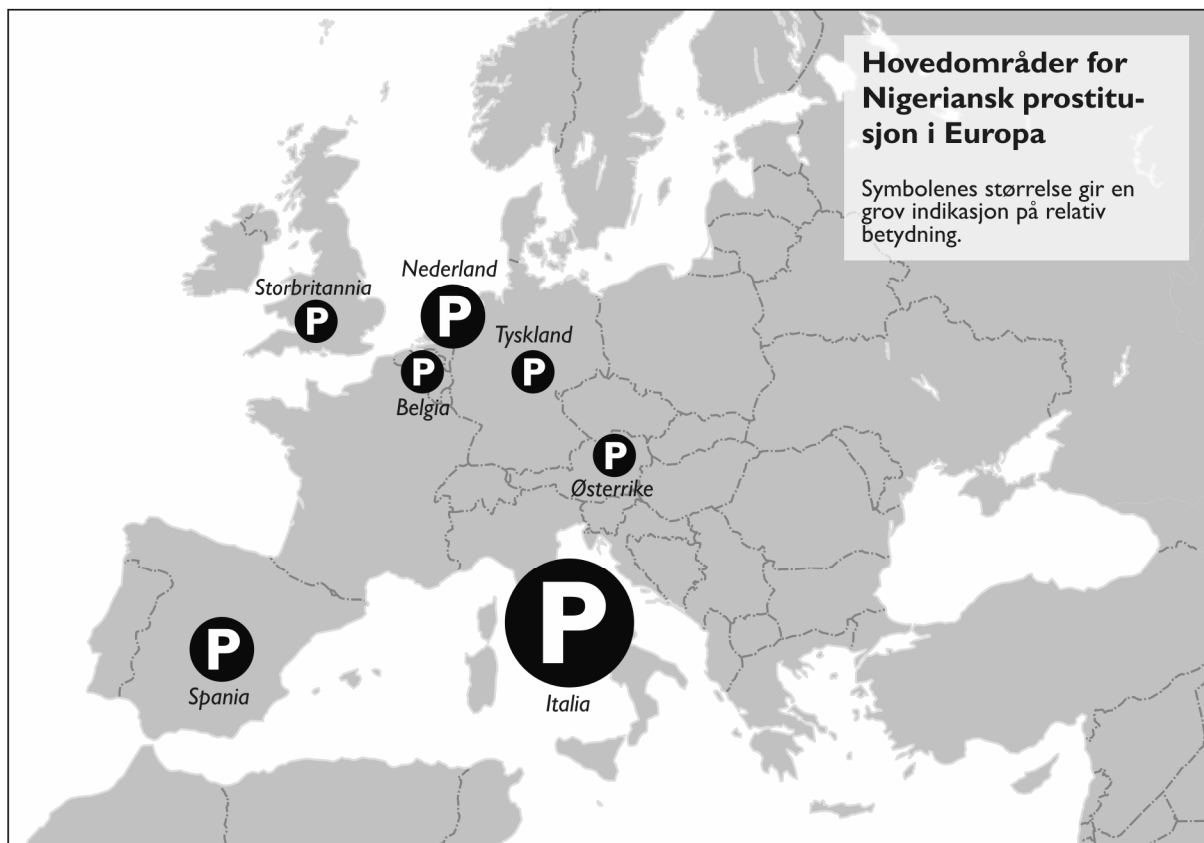
¹⁴⁰ United Nations Office on Drugs and Crime 2002.

¹⁴¹ Europol 2003, United Nations Office on Drugs and Crime 2002.

¹⁴² International Organization for Migration 2002.

¹⁴³ Prina 2003.

¹⁴⁴ Ministero dell'Interno 2004.

Figur 11. Hovedområder for nigeriansk prostitusjon i Europa.

tredeleer reist til Europa og den siste tredelen til Gulfstatene (først og fremst Saudi-Arabia og De forente arabiske emirater).¹⁴⁵ Dette er naturlig nok svært usikre anslag. Hvis de stemmer, innebærer det at 25–30 000 nigerianske prostituerte er kommet til Europa siden slutten av 1980-tallet.

Italia er det landet i Europa som har flest nigerianske prostituerte. Antallet er blitt hevdet å være i størrelsesorden 10–12 000 kvinner.¹⁴⁶ Andre viktige land er Nederland og Spania. Også i Tyskland, Belgia, Storbritannia og Østerrike er den nigerianske prostitusjonen av et betydelig omfang (Figur 11). Nigeriansk menneskehandel ser også ut til å tilta i Frankrike.¹⁴⁷ Det finnes eksempler på at nigerianske menneskehandlere også rekrutterer kvinner fra andre afrikanske land til prostitusjon i Europa.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Carchedi, *et al.* 2003, US Department of State 2002b.

¹⁴⁶ Kilder sitert i Carchedi, *et al.* 2003, Okojie, *et al.* 2003 og Segretariato Sociale della Rai 2004.

¹⁴⁷ US Department of State 2002b.

¹⁴⁸ International Organization for Migration 2002, US Department of State 2002a.

Handelen med nigerianske kvinner til Italia begynte så smått i andre halvdel av 1980-tallet. Omkring 1991–1992 vokste antallet betydelig. Da var det laveste sjiktet i det italienske prostitusjonsmarkedet (gateprostitusjonen) dominert av polske, rumenske, russiske og slovenske kvinner. Mot slutten av 1990-tallet utgjorde svært unge kvinner fra Nigeria og Albania størstedelen av de gateprostituerte i Italia.¹⁴⁹ Anslag over andelen nigerianere blant de utenlandske prostituerte i Italia har de siste årene variert fra omkring en firedel til over halvparten.¹⁵⁰ Gateprostitusjonen i Italia finner ofte sted utenfor sentrumsområdene, i utkanten av byene eller på rasteplasser langs hovedveiene. Et sted der de prostituerte venter på kunder kalles en *joint*. Nigerianske kvinner har ofte de minst attraktive jointene, tildels langt ute på landet.

Den nigerianske prostitusjon i Italia er først og fremst konsentrert i de velstående, nordlige regionene (Figur 12). Torino

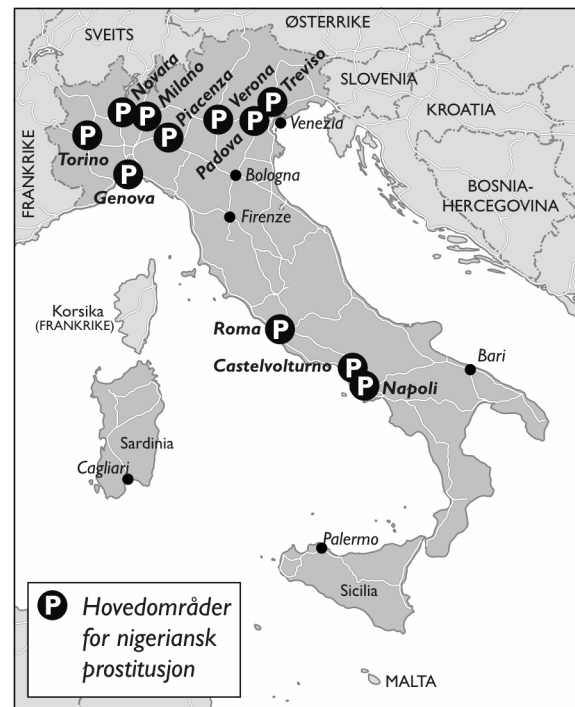
¹⁴⁹ Barbagli 2002, Becucci og Massari 2001.

¹⁵⁰ Pansa 2004, Segretariato Sociale della Rai 2004.

er det viktigste senteret for menneskehandelen, og første stoppested for mange nigerianere som kommer til Italia. Regionen der Torino ligger utmerker seg ved at hele 80 prosent av nigerianerne som er registrert der er kvinner.¹⁵¹ De største konsentrasjonene av nigerianskeprostituerte utenfor Nord-Italia er Roma og Napoli-området. Den lille byen Castelvoturno om lag 4 mil nord for Napoli er blitt et viktig knutepunkt for det nigerianske samfunnet i Sør-Italia, inkludert den nigerianske menneskehandelen. Etter et jordskjelv i området i 1980 ble mange hus delvis ødelagt, og fattige innvandrere flyttet inn. Samtidig var det stor etterspørsel etter jordbruksarbeidere, og dette førte til at flere innvandrere kom til området. Nigerianerne utgjorde et stort antall, og var i utgangspunktet nesten bare menn. Disse omstendighetene ga nigerianerne et fotfeste som etter hvert førte til etableringen av et større samfunn og et knutepunkt for nigeriansk menneskehandel og annen kriminalitet.¹⁵²

I området rundt Napoli setter Camorra-mafiaen begrensninger på hvor deprostituerte kan arbeide, og krever ofte leie for deres jointer.¹⁵³ Også andre steder i Sør-Italia der det finnes nigeriansk prostitusjon foregår den ofte på mafiaens premisser og mot betaling.¹⁵⁴ Andre italienerne er involvert i menneskehandelen som husverter eller proforma-ektemenn for madamene. De albanske og nigerianske menneskehandelsnettverkene ser ut til å operere parallelt, uten samarbeid seg imellom.¹⁵⁵

En del av inntektene fra menneskehandelen brukes til å utvide virksomheten, for eksempel ved å «kjøpe» nye kvinner fra Nigeria. Det er imidlertid klart at store summer også tilbakeføres til Nigeria for å investeres der. Madamene lever ofte enkelt i Italia, men bygger store hus i Nigeria.¹⁵⁶ Dette er en klar parallell mellom menneskehandel og andre former for

Figur 12. Hovedområder for nigeriansk prostitusjon i Italia.

migrasjon: husbygging i opphavlandet er noe som migranter over hele verden bruker penger på, enten det gjelder pakistanere i Norge, mexikanere i USA, eller nigerianere i Italia.

Nest etter Italia er Nederland og Belgia sannsynligvis det viktigste området for nigeriansk prostitusjon. Nigerianske kvinner gjorde seg gjeldende i prostitusjonsmiljøene i Amsterdam, Rotterdam og Haag på midten av 1990-tallet. Mange av dem var svært unge.¹⁵⁷ Det utviklet seg et differensiert marked med både mindreårige og voksneprostituerte fra Nigeria. De mindreårige (i alderen 13–17) tjener to til tre ganger mer per dag enn voksneprostituerte. Selv om deres gjeld til menneskehandlerne i utgangspunktet ofte er litt høyere enn gjennomsnittet blant de voksneprostituerte, blir gjelden som regel nedbetalt langt raskere.¹⁵⁸ I Belgia var de fleste nigerianskeprostituerte for noen år siden i overkant av 20 år gamle, men det er blitt stadig vanligere med jenter ned i 15–16-årsalderen.¹⁵⁹

¹⁵¹ Carchedi, *et al.* 2003.

¹⁵² Corriere della Sera 1992, Prina 2003.

¹⁵³ Prina 2003.

¹⁵⁴ Cole og Booth 2004.

¹⁵⁵ Prina 2003.

¹⁵⁶ Pries 1999.

¹⁵⁷ van Dijk 2001.

¹⁵⁸ Oviawe og Iyare 1999.

¹⁵⁹ Smits 2001.

Også i Italia har gjennomsnittsalderen blant nigerianske prostituerte sunket betraktelig. På slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet var mange av kvinnene over 25 år gamle, og en del hadde barn. Siden midten av 1990-tallet har kvinner i slutten av tenårene og første halvdel av tyveårene dominert. Det ser imidlertid ut til å være få mindreårige. Blant nigerianske ofre for menneskehandel som er tatt hånd om av hjelpeapparatet har 1–2 prosent vært mindreårige, mot 10–15 prosent blant albanere, rumenere og moldavere.¹⁶⁰

Menneskehandelens dynamikk

Dette avsnittet bygger i hovedsak på informasjon fra Italia. Organiseringen er tildels noe annerledes i andre land, blant annet på grunn av lokale forhold i prostitusjonsmarkedet og det nigerianske miljøets historiske utvikling.

Etter at nigerianske kvinner kommer til Europa gjennom menneskesmuglingsnettverk er det som regel en madam som tar hånd om dem, ofte i samarbeid med en mannlig partner (madam's black boy). Dette er en samboer eller kjæreste som tar seg av enkelte oppgaver i menneskehandelen. I de tilfellene der kvinnen ikke har visst at hun skal jobbe som prostituert, blir hun ofte først klar over der noen dager etter ankomsten når madamen tar henne med for å kjøpe klær.¹⁶¹ Madamen har vanligvis ansvar for å utstyre de prostituerte med arbeidsklær og kondomer, mens kvinnene selv får oppgaven med opplæring av nyankomne.

Kvinnene bor enten sammen med madamen eller i en annen leilighet der de passes på av en *controller*. Dette er ofte en tidligere prostituert som har betalt tilbake sin gjeld og sparer penger til selv å starte som madam. Konkurransen mellom kvinnene hos en madam kan også være et viktig ledd i kontrollen. Enten kvinnene bor sammen med madamen eller med en controller kan det være svært trangt, med mange kvinner i samme rom. Det er ikke uvanlig at én madam kontrollerer 10–15

kvinner. Leiligheten brukes til å sove og se på TV mellom øktene.¹⁶²

De nigerianske prostituerte jobber til ulike tider, men ofte store deler av døgnet. Utgifter til bolig, mat og betaling for jointen trekkes fra kvinnens inntekter. Dette utgjør ofte 12–15 000 kroner i måneden.¹⁶³ Resten brukes til å nedbetale gjelden. Kvinnene har som regel minimal tilgang til pengene de tjener, og får ikke lov til å sende penger til Nigeria. Opposisjon mot denne bestemmelsen er ofte en viktig form for motstand blant de prostituerte. De finner ut hvordan de kan lure unna penger og komme i kontakt med noen som kan sende dem til familien i Nigeria.¹⁶⁴

Mange av madamene i Europa er svært mobile, og har kontakt med madamer andre steder i Europa. De prostituerte flyttes ofte mellom byer eller på tvers av landegrensene. Dette gjøres for å kunne tilby kundene variasjon, forhindre at kvinnene blir for fortrolige med sine omgivelser, gjøre politiets arbeid vanskeligere, og unngå at kvinnene utvikler nære forhold til sine kunder.¹⁶⁵ Slike forflytninger skjer enten ved at samme madam kontrollerer kvinner på flere steder, eller ved at kvinnene overføres mellom madamer. Forflytningene kan også skyldes ulikheter i lovgivning eller praksis.

Mens de er bundet av utvandringspakten utsettes kvinnene ofte for ulike former for tvang og overgrep fra menneskehandlerne. Dette omfatter beslaglegging av dokumenter, fysiske trusler og vold, trusler mot familiemedlemmer, frihetsberøvelse, begrensninger på kommunikasjon med andre, beslaglegging av inntekt, og seksuelle overgrep.¹⁶⁶ Av og til betaler madamen i Nigeria lokale gjenger, såkalte *area boys*, for å true kvinnes familie eller straffe dem dersom hun bryter pakten.¹⁶⁷ Familiene til mindreårige prostituerte som er blitt tatt hånd om av hjelpe-

¹⁶⁰ Carchedi 2002.

¹⁶¹ Okojie, *et al.* 2003.

¹⁶² Prina 2003.

¹⁶³ Adarabioyo 2003, Luda di Cortemiglia 2003, Prina 2003.

¹⁶⁴ Prina 2003.

¹⁶⁵ Cole og Booth 2004, Oviawe og Iyare 1999.

¹⁶⁶ Okojie, *et al.* 2003.

¹⁶⁷ Smits 2001.

apparatet i Europa er også blitt truet til å samarbeide med menneskehandlerne for å spore opp jentene.¹⁶⁸

Voldelige overgrep er utvilsomt vanlige, men ingen regel eller nødvendighet i den nigerianske modellen for menneskehandel. Den psykologiske kontrollen menneskehandlerne har over kvinnene gjør at voldsbruk ofte er overflødig. En studie av en gruppe nigerianske prostituerte i Italia viste at under halvparten var blitt truet med vold, betydelig færre var blitt utsatt for vold, og de aller fleste hadde ikke opplevd noen form for seksuelle overgrep fra menneskehandlernes side. Dette står i kontrast til menneskehandel med østeuropeiske kvinner.¹⁶⁹

Albanske og andre østeuropeiske grupper i Italia ser ut til å ta etter nigerianerne i organiseringen av menneskehandelen ved at kvinnene gis noe større frihet. Ved å gjøre de prostituerte mer ansvarlige blir de også i større grad delaktige i menneskehandelen. Det kan både gjøre det lettere å kontrollere dem, og undergrave arbeidet til politi og frivillige organisasjoner som forsøker å bekjempe menneskehandelen.¹⁷⁰

Selv om mange nigerianske prostituerte ikke utsettes for vold fra menneskehandlerne, er de utsatt for overgrep fra kunder. Det er vanskelig å si om de nigerianske kvinnene opplever spesielt mye vold fra kunder, men de er sårbare fordi de utgjør det laveste sjiktet i det italienske prostitusjonsmarkedet og betraktes med forakt i deler av det italienske samfunnet. Konkurrerende prostitusjonsgrupper utgjør en annen voldstrussel. De nigerianske kvinnene konkurrerer ofte med albanske og andre prostituerte om gode jointer langs veiene, og de andre gruppenes halliker kan ta på seg å skremme bort nigerianerne ved hjelp av vold. Der hvor de kriminelle gruppene på prostitusjonsmarkedet ikke har noen arbeidsdeling seg imellom er det de prostituerte som må bære kostnaden.

Den nigerianske menneskehandelen er ikke bare kjennetegnet av at den er kont-

rollert av kvinner, men også av at disse kvinnene har ofte selv vært prostituerte. Begge deler er viktig for forholdet mellom madamen og de prostituerte. Som en ung nigerianer som hadde arbeidet i Italia uttrykte det, «når en kvinne ber deg om å jobbe på gata godtar du det fordi hun er som deg, hun har gjort det selv.»¹⁷¹ Forholdet mellom den prostituerte og madamen er ofte svært ambivalent. På den ene siden er madamen ansvarlig for å holde den prostituerte under slaverilignende forhold. På den annen side kan hun hjelpe den prostituerte til å tjene penger og etablere seg som madam etter at gjelden er betalt.

I Italia er madamene vanligvis i alderen 25–35 år.¹⁷² I Nederland finnes det madamer helt ned i 19-årsalderen. De kom selv til Nederland som barneprotituerte. Ofte inngikk de et proformaekteskap med en nederlandsk mann for å få oppholdstillatelse og deretter etablere seg med egne barneprotituerte fra Nigeria.¹⁷³ Muligheten for å stige i gradene fra å være prostituert til å bli controller og etter hvert madam er en viktig motivasjon for å holde ut. Etter hvert som nedbetalingen går mot slutten er det vanlig at den prostituerte får litt større frihet både økonomisk og sosialt. Madamen kan for eksempel godta at de har et sosialt liv eller bruker noen av pengene de tjener selv.

I noen tilfeller fremskyndes nedbetalingen av at kvinnen utvikler et forhold til en kunde som påtar seg å betale hele eller deler av den resterende gjelden.¹⁷⁴ Det hender at de to gifter seg. For kvinnens del kan motivasjonen delvis ligge i utsiktene til å få oppholdstillatelse. Mens hjelp fra en kunde kan korte ned tiden hun må arbeide for en madam, kan det også sette henne i et nytt avhengighetsforhold.

Selv om madamen kan øke gjelden som straff for dårlig oppførsel, eller på andre måter forlenge nedbetalingstiden, er det som regel bare et spørsmål om tid før pakten er avsluttet. Når gjelden er fullstendig nedbetalt markeres det ofte med

¹⁶⁸ Somerset 2001.

¹⁶⁹ Becucci og Massari 2003, Carchedi, *et al.* 2003, Okojie, *et al.* 2003.

¹⁷⁰ Prina 2003.

¹⁷¹ Prina 2003:61.

¹⁷² Cole og Booth 2004.

¹⁷³ Oviawe og Iyare 1999.

¹⁷⁴ van Dijk 2001, Prina 2003.

en stor fest arrangert av madamen, eller flere madamer i fellesskap. Alle kvinnene inviteres, og den som har nedbetalt gjelden overrekker en gave til sin madam.¹⁷⁵

Nedbetaling av gjelden er nødvendig, men ikke tilstrekkelig for at en prostituert kan leve et mer selvstendig liv i Europa. Ofte mangler hun identifikasjonspapirer og oppholdstillatelse, har liten kunnskap om samfunnet, og mangler kvalifikasjoner og kontakter for å kunne jobbe utenfor prostitusjonsmarkedet. Etter å ha sett relativt store pengesummer i omløp som prostituert er det også vanskelig for mange å slå seg til ro med de lave lønningene som tilbys ufaglærte innvandrere uten oppholdstillatelse på det ordinære arbeidsmarkedet. For mange er det også utenkelig å reise tomhendt tilbake til Nigeria. Kontakt med andre nigerianere er avgjørende i denne fasen, og de som lykkes i å etablere seg på arbeidsmarkedet gjør det ofte som ansatte i nigerianske småbedrifter, eller ved å starte egen virksomhet. Typiske nigerianske forretninger er afrikanske matbutikker, frisørsalonger, telefonsentre (der man kan ringe billig til utlandet), videoutleie, reisebyråer og pengeoverføringssentre.¹⁷⁶ Mange forblir imidlertid i prostitusjonsmarkedet, enten som selvstendige prostituerte, kontrollere, eller madamer, ikke minst på grunn av forventningene fra familien i Nigeria og kvinnens eget ønske om å hjelpe dem.¹⁷⁷

De siste årene har den nigerianske menneskehandelsmodellen vært under press innenfra. Det skyldes at spenningen i en modell som kombinerer utbytting og samarbeid etter hvert har blitt for store.¹⁷⁸ Styrken i pakten mellom kvinnen og hennes sponsor har ligget i at kvinnene har respektert den så sterkt og samarbeidet om å etterleve den. Samtidig inneholder den et element av bedrageri, både i forhold til hvordan den presenteres på forhånd, og i forhold til hvordan den settes ut i livet i Europa. Ofte er det for eksempel umulig for kvinnen å få klare svar på hvor mye hun har betalt, hvor

stor gjelden egentlig er og hvor mye som gjenstår å betale. Den tiltagende spenningen mellom kvinnene og menneskehandlerne, i kombinasjon med mer oppsøkende virksomhet fra politi og frivillige organisasjoner, ser ut til å ha gjort det vanskeligere for menneskehandlerne å beholde kontroll. En konsekvens av dette har vært økt bruk av vold.¹⁷⁹

Organiseringen av menneskehandelen har også endret seg etter hvert som flere kvinner har nedbetalt gjelden. Mens det tidligere var vanlig at disse kvinnene gikk inn i de tradisjonelle rollene som controller eller madam, har det de siste årene dannet seg mer sammensatte hierarkiske organisasjoner med flere nivåer av madamer.¹⁸⁰

Mange nigerianske prostituerte må reise tilbake til Nigeria mot sin vilje. Helt siden begynnelsen av 1990-tallet har italienske myndigheter fattet mellom 1200 og 2600 utvisningsvedtak mot nigerianere hvert år. Antallet effektuerte utvisninger har vært langt lavere. I 2003 ble bare én av tre sendt ut av landet til tross for at det foreligger en returavtale.¹⁸¹ Utvisninger fra Italia representerer ikke desto mindre den desidert største gruppen av ufrivillige ankomster fra Europa som nigerianske myndigheter har registrert (Figur 13).

Stadig flere av kvinnene som reiser tilbake til Nigeria etter å ha jobbet som prostituerte i Europa, advarer andre kvinner mot å reise.¹⁸² Dette er i ferd med å bli et korrektiv til inntrykket av suksess som skapes av de som returnerer med penger og ofte er svært synlige i lokalsamfunnet. De siste årene har rekrutteringen derfor i større grad foregått på landsbygda i delstaten Edo. I tillegg til at unge kvinner i disse områdene har mindre kunnskap, er de ofte fattigere og er lettere påvirkelige gjennom religiøse ritualer.¹⁸³ Samme overgang fra byer til landsbygd har funnet sted i rekrutteringen av albanske prostituerte til Italia.¹⁸⁴

¹⁷⁵ Prina 2003.

¹⁷⁶ Cingolani 2005.

¹⁷⁷ Carchedi, *et al.* 2003, Prina 2003.

¹⁷⁸ Carchedi, *et al.* 2003.

¹⁷⁹ Carchedi, *et al.* 2003, Prina 2003.

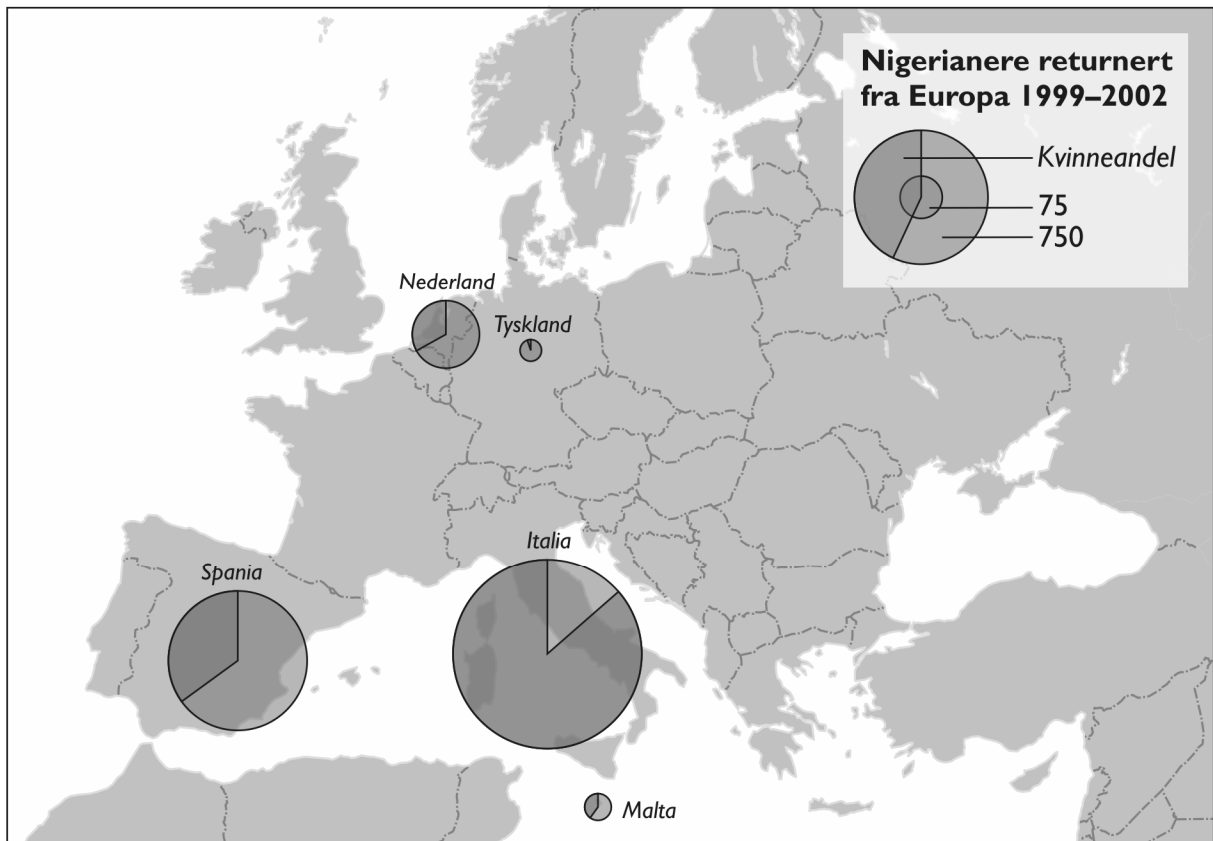
¹⁸⁰ Carchedi, *et al.* 2003.

¹⁸¹ Coslovi og Piperno 2004.

¹⁸² Carchedi, *et al.* 2003.

¹⁸³ Prina 2003.

¹⁸⁴ King og Zontini 2000.

Figur 13. Nigerianere returnert fra Europa 1999–2002.

Note: Tallene baserer seg på registreringer gjort av nigerianske myndigheter og er ikke nødvendigvis i samsvar med opplysninger om effektuerte utvisninger fra det enkelte land i Europa. Kilde: (Okojie et al. 2003).

Forestillinger om voodoo

Da nederlandsk politi for alvor ble engasjert i etterforskningen av nigeriansk prostitusjon på midten av 1990-tallet, ble de slått av den ekstreme redselen mange av kvinnene uttrykte, «pakkene» de var så opptatt av, og ritualene de fortalte at de hadde gjennomgått. Ordet «voodoo» ble raskt etablert som merkelapp for disse ukjente kreftene. Politiet, utlendingsmyndighetene og det sosiale hjelpeapparatet utviklet en felles forståelse av at okkulte trusler drev kvinnene til å bli værende i slaverilignende prostitusjon. De fant ingen annen forklaring på kvinnenes redsel, deres forsøk på å komme raskt tilbake til prostitusjonsvirksomheten etter å ha blitt «befrikk» fra bordellene av politiet, og de enorme problemene med å nå frem til kvinnene med psykiatrisk behandling. «Voodooen» ble en slags rasjonell forklaring på kvinnenes irrasjonelle atferd.¹⁸⁵

Alle de involverte partene kastet seg på en voodoo-bølge med ulike motiv. For politiet, som opprettet en egen etterforskningsgruppe med navnet «voodoo team», ble voodoo et sentralt element i kampen mot menneskehandlere og halliker. For advokater ble voodoo et viktig argument for å underbygge kvinnenes maktesløshet og rettferdiggjøre deres illegale opphold i Nederland. Også det sosiale hjelpeapparatet bygget sitt arbeid på en tanke om at jentene var drevet av voodoo og ikke hadde noen egen vilje.¹⁸⁶ Nederlandsk media kastet seg over temaet med sensasjonspreget og sex-fiksert tilnærming.¹⁸⁷ I alle de berørte landene i Europa har kombinasjonen av voodoo, seksualitet, «slavehandel» og organisert kriminalitet appellert til media. Mens referanser til voodoo har forekommet hyppig i dekingen av nigeriansk menneskehandel, har det stort sett båret preg av å gjenskape vestlige

¹⁸⁵ Bovenkerk, et al. 2003, van Dijk 2001.

¹⁸⁶ van Dijk, et al. 2003.

¹⁸⁷ van Dijk 2001.

klisjeer snarere enn å formidle noen nyansert forståelse.¹⁸⁸

I et tilfelle oppdaget Nederlandsk politi en «voodoo-pakke» som besto av en kola-nøtt innpakket i papir, litt såpe, noen urter, og en liten pose med piller. Politiet var svært interessert i det siste, og kontaktet en Vest-Afrika-spesialist for å få brakt på det rene hvorvidt voodooen innebar tvungen narkotikatilvenning. Antropologen kunne imidlertid fortelle at pillene var merket med «*chloroq.*» og formodentlig inneholdt det vanlige anti-malaria-middelet klorokinin. I tillegg til å brukes mot malaria, brukes klorokinin i store mengder blandet med såpe som abortfremkallende middel i deler av Afrika. Dette eksemplet viser hvordan politiet selv ble så besatt av tanket på voodoo at de overtolket og misforsto bevismateriale.¹⁸⁹

I økende grad ble trolldommen i seg selv oppfattet som en trussel mot det nederlandske samfunnet fordi den tilsynelatende fratok kvinnene egen vilje til rasjonell atferd. De prostituerte som i utgangspunktet ble betraktet som ofre, ble etter hvert behandlet mer som menneskelige uttrykk for denne trusselen. De ble gjenstand for en kropporientert etterforskning der arr, fargenyanser i huden, spesielle frisyre, og så videre ble gransket og fotografert og tatt som bevis for at kvinnen var utsatt for trolldom. Denne behandlingen ble ofte opplevd som et nedverdiggende overgrep.¹⁹⁰

Det er åpenbart at de lokale religiøse tradisjonene og troen på magi har spilt en viktig rolle i den prostitusjonsrelaterte utvandringen fra Nigeria. Det er imidlertid lett å overdrive betydningen av de konkrete ritualene. Kanskje er det riktigere å forstå det som en symbolsk forsegling av et løfte, der det er løftets ord som er det sentrale og bindende.¹⁹¹

Utvandrerne og opphavlandet

I likhet med myndighetene i mange andre afrikanske land har Obasanjo-regimet i Nigeria begynt å se utvandrerne som en viktig ressurs.¹⁹² Presidenten og andre regjeringsmedlemmer har møtt nigerianere i utlandet og oppmuntrer til investeringer i Nigeria. Det er imidlertid en betydelig utfordring å overbevise om at utvandrerne penger trygt kan investeres i Nigeria til tross for korrupsjon og politisk uro. Nigerianere i utlandet sender imidlertid store pengebeløp til sine familier. På slutten av 1990-tallet utgjorde de registrerte overføringene over en milliard dollar i året.¹⁹³

Nigerianske myndigheter har vært tilbakeholdne med å gi nigerianere i utlandet politisk innflytelse. Mens andre land til og med har gitt eksil-befolkningen egne seter i nasjonalforsamlingen inneholder Nigerias grunnlov fra 1999 en rekke hindringer for utvandrere som vil stemme eller stille til valg.¹⁹⁴

Nigerianere i utlandet har imidlertid klart å spille en rolle i nigeriansk politikk. Den viktigste organisasjonen, Association of Nigerians Abroad (ANA) har arbeidet aktivt for demokrati og mot menneskerettighetsbrudd i Nigeria. ANA var blant annet viktig for å mobilisere det internasjonale samfunnet mot henrettelsen av Ogoni-aktivisten Ken Saro-Wiwa i 1995. Separatistbevegelsen MASSOB har også betydelig støtte blant Igboer i utlandet som ønsker løsrivelse av Biafra fra resten av Nigeria.¹⁹⁵ Den økende bruken av internett blant nigerianere i utlandet har vært viktig for deres engasjement i den nigerianske samfunnsutviklingen. En rekke nettsteder samler nigerianere til debatt om nigeriansk kultur, politikk og samfunnsnivå.

¹⁹² Gordon 2003.

¹⁹³ International Monetary Fund 2003.

¹⁹⁴ Nigerianere må i teorien være bosatt i Nigeria for å kunne stemme, de kan ikke stemme ved utenriksstasjoner hvis de oppholder seg i utlandet på valgdagen, og de kan ikke stille til valg dersom de har dobbelt statsborgerskap (Gordon 2003).

¹⁹⁵ Commission of the European Communities 2002, Gordon 2003.

¹⁸⁸ Alcaide 2002, Altozano 2002, Buis 2002, De Standaard 2003, van Dijk 2003, El País 2000, 2001, Folda 1998, Garrido 2001, Offeddu 1998, Rotterdams Dagblad 2000, Vermeulen 2004, Zapperi 1999.

¹⁸⁹ van Dijk 2001.

¹⁹⁰ van Dijk 2001, van Dijk, *et al.* 2003.

¹⁹¹ Prina 2003.

6. Konklusjoner

Til tross for overgangen til demokratisk styre er det et betydelig utvandringspress i Nigeria. Noe av det som kjennetegner Nigeria—bortsett fra størrelsen—er at kriminalitet, korrupsjon og vold er sterkt knyttet til hverandre og gjennomsyrrer samfunnet på en måte som tilsynelatende overgår andre land i regionen. Ofte har konfliktene og opptøyene en etnisk eller religiøs dimensjon selv om de dypere årsakene ligger i andre forhold. Den betydelige utvandringen fra Nigeria har skapt nettverk, infrastruktur og en kultur omkring utvandring som både gjør utvandringsønsket mer utbredt og styrker folks muligheter til å utvandre til tross for hindringene. For mange må dette skje med hjelp fra dokumentforfalskere, menneskesmuglere eller på annen måte i strid med europeisk innvandringslovgivning.

Menneskehandelsnettverkene har kunnet tilby unge kvinner å reise til Europa. Det har vært varierende grad av bedrag i disse tilbudene. Selv om stadig flere av kvinnene som rekrutteres er klar over at de kommer til å jobbe som prostituerte, er de ofte ikke klar over forholdene det foregår under.

I Europa er koblingen til lokale religiøse tradisjoner den siden av nigeriansk menneskehandel som har fått størst oppmerksomhet. Dette skyldes delvis at det er en åpenbar forskjell fra den østeuropeiske handelen med kvinner, delvis at det har vært en grei «forklaring» på atferd som har vært vanskelig å forstå, og ikke minst at kombinasjonen av sex-handel og «voodoo» har appellert sterkt til media.

For å forstå dynamikken i nigeriansk menneskehandel er det to andre forhold som er minst like viktige som bruken av

lokale religiøse tradisjoner som pressmiddel. Det første er utvandringspakten som oppfattes som en sterkt bindende avtale mellom to parter. Denne er ikke bare befestet av de religiøse ritualene, men også av forholdet til lokalsamfunnet i Nigeria. Paktens stilling blir åpenbart styrket av at den—til tross for utbytting, svindel og endrede forutsetninger underveis—vanligvis opprettholdes i sine ytre rammer. Det kommer en dag da gjelden er nedbetalt og kvinnen får mulighet til å tjene egne penger.

Den andre viktige forholdet er organisasjonsformen som gjør at nettverkene reproducerer seg selv. Madamenes stilling overfor de prostituerte er ofte styrket av at hun selv har vært prostituert, og kvinnenes mulighet til mobilitet innenfor menneskehandelsnettverket er viktig for å kunne tjene penger etter at gjelden er nedbetalt. Ofte har de små muligheter til å etablere seg på det ordinære arbeidsmarkedet i Europa, samtidig som det er uaktuelt å vende tomhendt tilbake til Nigeria.

Den sterke pakten og den selvreproduserende organisasjonsformen utgjør til sammen et sterkt insentiv for å holde ut i en situasjon med grov undertrykkelse istedenfor å forsøke å bryte ut av den.

Denne rapporten har fokusert på menneskesmugling, menneskehandel, prostitusjon og organisert kriminalitet. Mange av nigerianerne i Europa har ikke hatt befatning med noe av dette. Alle rammes imidlertid indirekte at så mange europeere forbinder nigerianere med prostitusjon og kriminalitet og derfor møter dem med skepsis.

Appendiks

Nigeriansk engelsk

Engelsk er Nigerias offisielle språk, og snakkes som andrespråk av nesten alle nigerianere. Litt over halvparten av befolkningen har hausa, igbo eller yoruba som morsmål, og disse er også utbredte andrespråk i henholdsvis nordlige, sørøstlige og sørvestlige deler av landet. I tillegg finnes det ni andre store språk (som snakkes av mer enn én million mennesker) og anslagsvis 400 mindre utbredte språk.

Engelsk snakkes i ulike former som strekker seg fra standardengelsk til såkalt nigeriansk engelsk og nigeriansk-engelsk pidgin. Pidgin har en egen grammatikk og en uttale som skiller seg mer fra standardengelsk enn tilfellet er med nigeriansk engelsk. Det er store likheter mellom nigeriansk engelsk og pidgin og de tilsvarende dialektene/språkene i andre de andre engelsktalende landene i Vest-Afrika, til tross for at ingen av dem grenser til Nigeria.

Nigeriansk engelsk er preget av en karakteristisk uttale, enkelte grammatikalske avvik og andre måter å ordlegge seg på enn i standardengelsk. Til sammen gjør det at språket kan være vanskelig å forstå for nordmenn med normale engelskkunnskaper. Under avslutningen av en rettssak i Oslo nylig berømmet dommeren den norske tolken for innsatsen, i den tro at den nigerianske tiltalte hadde snakket et afrikansk språk under hele rettssaken, mens vedkommende i virkeligheten hadde snakket nigeriansk engelsk. Ordforråd og uttrykksmåter skiller seg fra standardengelsk på flere måter.¹⁹⁶

- Ord og uttrykk som er foreldede, men forståelige i standardengelsk er i bruk i nigeriansk engelsk (for eksempel *men of the underworld* om kriminelle).
- Ord og uttrykk som ikke gir noen klar mening i standardengelsk har en spesiell betydning i Nigeriansk engelsk (for eksempel *see flower* om å menstruere).
- Ord og uttrykk som har en utvidet betydning i nigeriansk engelsk sammenlignet med i standardengelsk (for eksempel *passport* både om pass og om passbilder).
- Ord og uttrykk som har andre betydninger i stedet for eller i tillegg til betydningen i standardengelsk (for eksempel *go-slow* om rushtrafikk).
- Ord og uttrykk som er spesifikke for nigeriansk engelsk (for eksempel *kabukabu* om pirat-taxier).

Ordliste

- 419** — Økonomisk bedrageri (fra nummeret på den aktuelle paragrafen i straffeloven).
- 419 man** — Nyrik nigerianer som antas å ha skaffet seg rikdom ved å svindle utlendinger eller velstående nigerianere, eller ved hjelp av narkotikahandel.
- Agberos** — Unge arbeidsløse menn som oppholder seg ved transportknutepunkter og ofte livnærer seg ved hjelp av utpressing eller annen kriminell virksomhet. Brukes av og til synonymt med *area boys*.
- APC** — Arewa Peoples' Congress. Voldelig hausa-dominert borgervernsgruppe i det nordlige Nigeria.
- Area boys** — Unge menn uten fast arbeid med tilknytning til kriminelle gjenger.
- Bakassi Boys** — Voldelig igbo-dominert borgervernsgruppe aktiv i de sørøstlige delstatene. «Bakassi Boys» brukes av og til som betegnelse på slike grupper generelt. Begrepet «The Real Bakassi» henviser til de

¹⁹⁶ Eksempelene er i hovedsak hentet fra Blench 2003.

- opprinnelige borgervernsgruppene som utelukkende bekjempet kriminalitet.
- Benin** — Folkegruppen som er i flertall i delstaten Edo. Gruppen kalls også Edo. Benin City er navnet på delstatens største by, og området er fra gammelt av kjent som kongedømmet Benin (ikke å forveksle med Nigerias naboland Benin).
- Bini** — Alternativt navn på folkegruppen Benin/Edo.
- Cash madam** — Handelskvinne i stor skala.
- Coast** — Byområder, i motsetning til landsbygda (*He has gone to coast ~ Han har flyttet til byen*).
- Connection man** — Mann som skaffer falske dokumenter, ordner transport eller på annen måte legger til rette for menneskesmugling.
- Controller** — Kvinne som passer på prostituerte som ikke bor sammen med sin madam.
- Dago** — Et annet navn for trolley (mann som eskorterer kvinner på vei til Europa).
- Egbesu Boys** — Voldelig ijaw-dominert borgervernsgruppe aktiv i Niger-deltaet.
- Ethnic militia** — Vanlig betegnelse på de voldelige borgervernsgruppene som fremmer en etnisk gruppes interesse og bekjemper kriminalitet med ekstreme midler. Blant de mest kjente er Bakassi Boys, Egbesu Boys, OPC og APC.
- Free girl** — Prostituert kvinne.
- Free woman** — Prostituert kvinne.
- Harlot** — Prostituert (Dette ordet er foreldet i standard engelsk, men ikke i Nigeria)
- Hisba** — Borgervernsgrupper i det nordlige Nigeria som håndhever shari'a-lovgivning i lokalsamfunnene.
- Hit** — Å ha sex med en kvinne (*He hit her every day ~ han lå med henne hver dag*).
- Ijebu** — Svindel, forfalskning (fra Yoruba).
- Issue** — Barn, avkom (*He has many issues ~ han har mange barn*).
- Italio** — Nigeriansk kvinne som reiser til Italia og jobber som prostituert.
- Joint** — Fast plass der en prostituert venter på kunder.
- Juju** — Lokal religiøs/magisk praksis. Juju er også betegnelsen på en nigeriansk musikkform.
- Love medicine** — Magisk middel som brukes av kvinner for å tiltrekke seg menn. Det kan blant annet bestå av urter. Når det er noe som spises eller drikkes, kalles middelet «love potion».
- Madam's (black) boy** — Samboer/kjæreste og assistent for kvinnelig nigeriansk menneskehandler i Europa.
- Madam** — Kvinne som organiserer menneskehandelen. Det finnes som regel én madam i Nigeria og én i Europa innenfor samme nettverk.
- Maman** — Det samme som madam.
- Mama Loa** — Det samme som madam.
- MASSOB** — Movement for the Actualisation of the Sovereign State of Biafra. Igbo-dominert separatistbevegelse som også fungerer som en voldelig borgervernsgruppe i deler av det sørøstlige Nigeria.
- Naija** — Alternativt ord for Nigeria, også brukt som adjektiv (*Naija women ~Nigerianske kvinner*).
- Night-fighter** — Prostituert.
- Oba** — Kongen av Benin i delstaten Edo. Kongen bor i et palass i Benin City og har fremdeles stor innflytelse, delvis knyttet til lokale religiøse tradisjoner.
- Ogun** — Guddommen for jern og metall, som blant annet knyttes til lykke og ulykker på reiser.
- Ohen** — Prest innen de lokale religiøse tradisjonene i delstaten Edo.
- Oluwole passport** — Forfalsket pass. Oluwole street er gaten i Lagos der forfalskningsvirksomheten er organisert.
- OPC** — O'odua People's Congress. Voldelig yoruba-dominert borgervernsgruppe aktiv i de sørvestlige delstatene.
- Paper boy** — Mann som skaffer falske dokumenter.
- Passport** — Pass eller passfoto (*I gave him two passports ~ Jeg ga ham to passbilder*).
- Sister** — Søster eller kvinne på omtrent samme alder (høflig omtaleform).
- Sponsor** — Personen i menneskehandelsnettverket som betaler for en kvinnes reise til Europa, og som kvinnen setter seg i gjeld til. Ofte er sponsor og madam samme person.
- Sugar-daddy** — Eldre mann som støtter unge kvinner økonomisk i bytte mot sex.
- To camp** — Å leie et rom for å selge sex.
- Trolley** — Mann som eskorterer kvinner på vei til Europa. Disse kan være de samme hele veien, eller ha ansvar for én etappe av reisen, og tar hånd om nødvendige bestiklinger på veien.
- Vodun** — Vestafrikansk religiøst kultkompleks som blant annet kjennetegnes av transe frembrakt av trommer. Vodun har gitt opphav til ordet «voodoo».
- Voodoo** — Lokal religiøs/magisk praksis. Ordet brukes på mange ulike måter og har en uklar betydning. I noen sammenhenger henviser det til «ondsinnnet» magi, som bare er en liten del av de religiøse tradisjonene. Bruken av ordet «voodoo» er ofte påvirket av at det fremkaller bestemte assosiasjonene hos europeere. «Voodoo» brukes også av nigerianske kristne som en nedsettende betegnelse på lokale religiøse tradisjoner.

Referanser

- ADARABIOYO, I. (2003) *Il coraggio di Grace. Donne nigeriane dalla prostituzione alla libertà*. Roma: Prospettiva Edizioni.
- ADEPOJU, A. (2001) 'Regional organizations and intra-regional migration in sub-Saharan Africa: Challenges and prospects', *International Migration*, 39(6):43-59.
- ADEPOJU, A. (2002) 'Fostering free movement of persons in West Africa: Achievements, constraints, and prospects for intraregional migration', *International Migration*, 40(2):3-28.
- ADEPOJU, A. (2004) *Patterns of Migration in West Africa*, presentert ved Conference on migration and development in Ghana, Accra, 14.-16. september.
- THE ADVOCACY PROJECT (2001) 'Girls for sale. Building a coalition to fight trafficking in Nigeria', www.advocacynet.org, The Advocacy Project, Washington, DC.
- AFRICA RESEARCH BULLETIN (2004) 'Nigeria-Morocco: Job seekers appeal to Lagos.' *Africa Research Bulletin*, 40(12):15557.
- AGBU, O. (2004) *Ethnic militias and the threat to democracy in post-transition Nigeria*. Research report, 127. Uppsala: Nordic Africa Institute.
- AGHATISE, E. (2004) 'Trafficking for Prostitution in Italy', *Violence Against Women*, 10(10):1126-1155.
- ALCAIDE, S. (2002) 'La prostitución en España mueve 12.000 millones al año', *El País* (Madrid), 11. august.
- ALTOZANO, M. (2002) 'La denuncia de una nigeriana que sufrió vudú destapa una red de explotación de inmigrantes', *El País* (Madrid), 6. july.
- BAMGBOSE, U. (2002) 'Teenage prostitution and the future of the female adolescent in Nigeria', *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 46(5):569-585.
- BARBAGLI, M. (2002) *Immigrazione e reati in Italia*. Bologna: Il Mulino.
- BÁRBULO, T. (2003) 'Cinco nigerianos controlan desde Tánger el tráfico de subsaharianos en el Estrecho', *El País* (Madrid), 26. april.
- BÁRBULO, T. (2004a) 'Interior vigila en África siete barcos que intentan trasladar inmigrantes a Canarias', *El País* (Madrid), 12. desember.
- BÁRBULO, T. (2004b) 'La guardia de los 'negreros' del Sáhara. Cientos de inmigrantes se esconden en un cauce de El Aaiún a la espera de ser trasladados en pateras hasta Canarias', *El País* (Madrid), 9. februar.
- BARROS, L., LAHLOU, M., ESCOFFIER, C., PUMARES, P. og RUSPINI, P. (2002) *La inmigración irregular subsahariana a través y hacia Marruecos*. Ginebra: Oficina Internacional del Trabajo.
- BAXTER, J. (2002) 'Mali's dangerous desert gateway', *BBC News* (London), 25. juni.
- BECUCCI, S. og MASSARI, M. (2001) 'Introduzione', i Becucci, S. and Massari, M. (red.) *Mafie nostre, mafie loro. Criminalità organizzata italiana e stranieri nel Centro-Nord*. Torino: Edizioni di Comunità. xiii-xxix.
- BECUCCI, S. og MASSARI, M. (2003) *Globalizzazione e criminalità*. Roma: Gius. Laterza & Figli.
- BENSAÂD, A. (2003) *Le Maghreb, zone de transit et zone tampon pour les migrations africaines*, presentert ved La politique européenne en matière d'immigration et ses impacts sur les pays du Sud, Paris La Vilette, 14. november.
- BLENCH, R. (2003) *A dictionary of Nigerian English*. Unpublished manuscript. Cambridge.
- BOVENKERK, F., SIEGEL, D. og ZAITCH, D. (2003) 'Organized crime and ethnic reputation manipulation', *Crime Law and Social Change*, 39(1):23-38.
- BRUNOVSKIS, A. og TYLDUM, G. (2004) *Crossing Borders. An empirical study of transnational prostitution and trafficking in human beings*. Fafo-report, 426. Oslo: Fafo.
- BUIS, R. (2002) 'Nigeriaanse hoeren in ban van voodoo', *Nederlandse Dagblad* (Barneveld), 18. oktober.
- CAMPANI, G. (1994) 'Les courants migratoires en Italie', *Migration*, 25:5-49.
- CARCHEDI, F. (2002) *Il traffico internazionale di minori. Piccoli schiavi senza frontiere. Il caso dell'Albania e della Romania*. Roma: Terre des hommes Italia, Fondazione Internazionale Lelio Basso, Save the Children Italia e Associazione Parsec.

- CARCHEDI, F., D'ARCA, R., ORFANI, I., VOLPICELLI, S., AREBU, E.B., NWAONUMA, S.F. og OKOJIE, E.A. (2003) *Il traffico di donne. Il caso della Nigeria*. Roma: Fondazione internazionale Lelio Basso.
- CARLING, J. (2002) 'Migration in the age of involuntary immobility: Theoretical reflections and Cape Verdean experiences', *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 28(1):5-42.
- CHALOFF, J. og PIPERNO, F. (2004) *International migration and relations with third countries. Italy*. Brussels: Migration Policy Group.
- CINGOLANI, P. (2003) '«Koming from Naija to Torino»: esperienze nigeriane di immigrazione e di fede', i Sacchi, P. and Viazzo, P.P. (red.) *Più di un sud. Studi antropologici sull'immigrazione a Torino*. Milano: Franco Angeli.
- CINGOLANI, P. (2005) 'L'imprevedibile familiarità della città: luoghi e percorsi significativi dei migranti nigeriani a Torino', i Decimo, F. and Sciortino, G. (red.) *Stranieri in Italia*. Bologna: Il Mulino.
- COLE, J.E. og BOOTH, S.S. (2004) *Nigerian Sex Workers in Palermo*, presentert ved The 14th Biennial Conference of Europeanists, Chicago, IL, 12. mars.
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2002) *Integrating migration issues in the European Union's relations with third countries*. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, COM(2002) 703 final. Brussels: Commission of the European Communities.
- CORRIERE DELLA SERA (1992) 'La mafia nigeriana rivale della camorra', *Corriere della Sera* (Milano), 18. juli.
- COSLOVI, L. og PIPERNO, F. (2004) *Rimpatrio forzato e poi? Analisi dell'impatto delle espulsioni di differenti categorie di migranti: Un confronto tra Albania, Marocco e Nigeria*. Roma: CeSPI.
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION (2002) *Common consular instructions on visas for the diplomatic missions and consular posts*. 2002/C 313/01. Brussels: Council of the European Union.
- DE STANDAARD (2003) 'Van nigeriaans kind naar huislaafje', *De Standaard* (Brussel), 31. juli.
- VAN DIJK, D. (2003) 'Gevangen in de illegaliteit', *De Telegraaf* (Amsterdam), 19. oktober.
- VAN DIJK, R. (2001) '«Voodoo» on the doorstep young Nigerian prostitutes and magic policing in the Netherlands', *Africa*, 71(4):558-586.
- VAN DIJK, R.A., RASING, T., TELLEGEN, N. og VAN BINSBERGEN, W. (2003) *Een schijn van Voodoo. Culturele achtergronden van de handel in Nigeriaanse meisjes voor de Nederlandse prostitutie: Een verkenning*. Leiden: African Studies Centre, Universiteit Leiden.
- DUGUID, S. (2004) 'Tales from the backyard (The Nigerian film industry)', *Sight and Sound*, 14(10):10-11.
- THE ECONOMIST (2004) 'Nigeria's other export', *The Economist*, 24. april.
- ECPAT (2003) *Minderjarigen in de prostitutie in Nederland, een quick scan*. Amsterdam: ECPAT.
- EL PAÍS (2000) 'Una red obligaba a nigerianas a prostituirse tras amenazarlas con rituales de vudú', *El País* (Madrid), 18. mai.
- EL PAÍS (2001) 'Palizas, violaciones y ritos vudúes a las que se niegan', *El País* (Madrid), 27. februar.
- EL PAÍS (2003) 'Los nuevos negreros. Centenares de subsaharianos están llegando a las costas de Canarias hacienados en barcos que fletan organizaciones mafiosas', *El País* (Madrid), 25. februar.
- EUROPOL (2003) *2003 European Union organised crime report*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- FADAHUNSI, A. og ROSA, P. (2002) 'Entrepreneurship and illegality: Insights from the Nigerian cross-border Trade', *Journal of Business Venturing*, 17(5):397-429.
- FEDERAL OFFICE OF STATISTICS (1999) *Poverty profile for Nigeria 1980-1996*. Lagos: Federal Office of Statistics.
- FINDLEY, S.E. (1997) 'Migration and family interactions in Africa', i Adepaju, A. (red.) *Family, population and development in Africa*. London: Zed Books. 109-138.
- FOLDA, F. (1998) 'Dalla Nigeria ai marciapiedi di Milano, prigioniere di un ricatto voodoo', *Corriere della Sera* (Milano), 12. august.
- GARRIDO, L. (2001) 'Cae en Valencia una red de explotación sexual de nigerianas indocumentadas', *El País* (Madrid), 8. juni.
- GORDON, A.A. (2003) *Nigeria's diverse peoples*. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO.
- GORE, C. og PRATTEN, D. (2003) 'The politics of plunder: The rhetorics of order and disorder in Southern Nigeria', *African Affairs*, 102(407):211-240.
- HARNISCHFEGGER, J. (2003) 'The Bakassi Boys: Fighting crime in Nigeria', *Journal of Modern African Studies*, 41(1):23-49.
- HELM, J. (2004) 'Nigerians put down new roots in Ireland', *BBC News* (London), 2. september.
- HUMAN RIGHTS WATCH (2004) '«Political Shari'a»? Human Rights and Islamic Law in Northern Nigeria', *Human Rights Watch*, 16(9, A).
- INTERNATIONAL MONETARY FUND (2003) *Balance of Payments Statistics Yearbook 2003*. Washington, DC: International Monetary Fund.
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION (2002) *Trafficking in unaccompanied minors in the European Union*. Geneva: IOM.

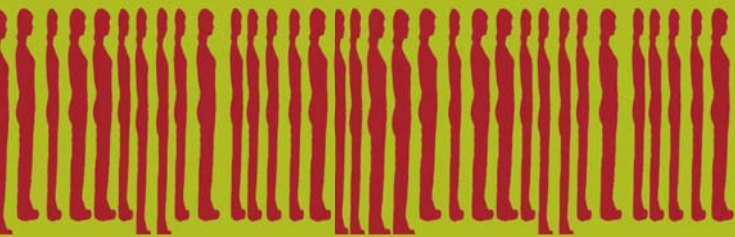
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION (2003) *Irregular Migration in Turkey*. IOM Migration Research Series, 12. Geneva: IOM.
- ISAACS, D. (2004) 'Analysis: Behind Nigeria's violence', *BBC News* (London), 5. mai.
- JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET (2003) *Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn 2003–2005*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- KING, R. og ZONTINI, E. (2000) 'The role of gender in the South European immigration model', *Papers*, 60:35-52.
- KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET (2004) *Om lov om endringer i utlendingsloven (menneskesmugling m.m.)*. Ot.prp. nr. 4 (2004-2005). Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet.
- KÓMOLÁFÉ, J. (2002) 'Searching for Fortune: The Geographical Process of Nigerian Migration to Dublin, Ireland', *Ìrìnkèrindò: a Journal of African Migration*, 1(1).
- LAST, M. (2003) *Experiencing Sharia Law in Nigeria Today*. Royal African Society Lecture. London: School of Oriental and African Studies (SOAS).
- LEE, R.W. (1999) 'Transnational organized crime: An overview', i Farer, T. (red.) *Transnational crime in the Americas*. New York: Routledge. 1-38.
- LITTLE, A. (2004) 'Nigeria's 'respectable' slave trade', *BBC News* (London), 17.04.04.
- LUDA DI CORTEMIGLIA, V. (2003) *Programme of Action against Trafficking in Minors and Young Women from Nigeria into Italy for the purpose of sexual exploitation*. Torino: United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI).
- MAINGOT, A.P. (1999) 'The decentralization imperative and Caribbean criminal enterprises', i Farer, T. (red.) *Transnational crime in the Americas*. New York: Routledge. 143-170.
- MARCK, J. (1999) 'Long-distance truck drivers' sexual cultures and attempts to reduce HIV risk behaviour amongst them: a review of the African and Asian literature', i Caldwell, J., Caldwell, P., Anarfi, J., Awusabo-Asare, K., Ntozi, J., Orubuloye, I.O., Marck, J., Cosford, W., Colombo, R. and Hollings, E. (red.) *Resistances to Behavioural Change to Reduce HIV/AIDS Infection in Predominantly Heterosexual Epidemics in Third World Countries*. Canberra: Health Transition Centre, National Centre for Epidemiology and Population Health, Australian National University. 91-100.
- MASSEY, D.S., ARRANGO, J., HUGO, G., KOUAOU-CI, A., PELLEGRINO, A. og TAYLOR, J.E. (1998) *Worlds in Motion. Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford: Clarendon Press.
- METZ, H.C. (1992) *Nigeria. A country study*. Washington, DC: Federal Research Division, Library of Congress.
- MINISTERIE VAN JUSTITIE (1999) *Legalisatie en verificatie van buitenlandse bewijsstukken betreffende de staat van personen*. Circulaire, 5001966/99/6. Den Haag: Ministerie van Justitie, Directie Wetgeving.
- MINISTERO DELL'INTERNO (2004) *Direzione Investigativa Antimafia: Attività svolta e sui risultati conseguiti. Primo semestre 2004*. Roma: Ministero dell'Interno, Direzione Investigativa Antimafia.
- MONZINI, P. (2004) *La criminalità nigeriana*. Unpublished manuscript, 5. november 2004. Roma.
- NEBUE, K. (1994) *Glamour Girls II: The Italian Connection*. 160 minutes VHS colour video. Lagos: NEK Video Link.
- NORWEGIAN DIRECTORATE OF IMMIGRATION (2004) *Report from a fact-finding trip to Nigeria (Abuja, Kaduna and Lagos) 23-28 February 2004*. Oslo: The Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet).
- OFFEDDU, L. (1998) 'Genova, schiave nere all'asta', *Corriere della Sera* (Milano), 30. oktober.
- OKOJIE, C.E.E., OKOJIE, O., EGHAFONA, K., VINCENT-OSAGHAE, G. og KALU, V. (2003) *Report of field survey in Edo State, Nigeria*. Torino: United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI), Programme of action against trafficking in minors and young women from Nigeria into Italy for the purpose of sexual exploitation.
- OKOME, O. (2004) *From the Periphery of the Visual Space: Women and the Video Film in Nigeria*, presentert ved Gender and Visuality, University of the Western Cape, 26.-29. august.
- OLUKOJU, A. (2004) '«Never expect power always»: Electricity consumers' response to monopoly, corruption and inefficient services in Nigeria', *African Affairs*, 103(410):51-71.
- OMORODION, F.I. (1993) 'Sexual networking among market women in Benin City, Bendel State, Nigeria', *Health Transition Review (Supplement)*, 3:1-11.
- OSAGHAE, E.E. (1999) 'Exiting from the state in Nigeria', *African Journal of Political Science*, 4(1):83-98.
- OVIawe, P.I.O. og IYARE, J.P. (1999) *Een nationaal onderzoek naar de handel in Nigeriaanse meisjes naar Nederland. Een analyse van de handel, de oorzaken, en de eventuele oplos-singen*. Amsterdam: De Nigeriaanse Vereniging Nederland & Nigerian Democratic Movement in the Netherlands (NDMN).
- PANSA, A. (2004) *L'esperienza italiana nel contesto internazionale*, presentert ved Convegno internazionale per l'analisi dei procedimenti penali tenuti in Italia sulla tratta di persone,

- Scuola Superiore Amministrazione dell'Interno, 4.-6. juni.
- PARDELLAS, J.M. (2004) 'El cónsul marroquí en Canarias dice que su país no puede ser el policía de Europa', *El País* (Madrid), 31. desember.
- PÉREZ, N.O. (2003) 'Spain: Forging an Immigration Policy', *www.migrationinformation.org*, Migration Policy Institute, Washington, DC.
- PRESIDENT'S INTERNATIONAL CRIME CONTROL STRATEGY (2000) *International Crime Threat Assessment*. Washington, DC: The White House (Clinton Administration).
- PRIES, L. (1999) 'New migration in transnational spaces', i Pries, L. (red.) *Migration and transnational social spaces*. Aldershot: Ashgate. 1-35.
- PRINA, F. (2003) *Trade and exploitation of minors and young Nigerian women for prostitution in Italy*. Torino: United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI), Programme of action against trafficking in minors and young women from Nigeria into Italy for the purpose of sexual exploitation.
- RIISØEN, K.H., HATLØY, A. og BJERKAN, L. (2004) *Travel to uncertainty. A study of child relocation in Burkina Faso, Ghana and Mali*. Fafo-report, 440. Oslo: Fafo.
- ROTTERDAMS DAGBLAD (2000) 'Cel voor voodoomadame', *Rotterdams Dagblad* (Rotterdam), 27. oktober.
- SCHWAB, P. (2004) *Designing West Africa. Prelude to 21st-Century Calamity*. New York: Palgrave Macmillan.
- SECRETARÍA DE ESTADO DE INMIGRACIÓN Y EMIGRACIÓN (2004) *Anuario Estadístico de Extranjería 2003*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- SEGRETARIATO SOCIALE DELLA RAI (2004) *Tratta: Italia-Nigeria, accordo contro nuova schiavitù (da Ansa 20/01/04)*. Rassegna Stampa. Roma: Segretariato Sociale della Rai.
- SHELLEY, L. (2003) 'Trafficking in women: The business model approach', *Brown Journal of World Affairs*, 10(1):119-131.
- SMITH, D.J. (2001) 'Ritual killing, 419, and fast wealth: inequality and the popular imagination in southeastern Nigeria', *American Ethnologist*, 28(4):803-826.
- SMITS, K. (2001) *Les filles de Benin City. Etude relative au réseau de la prostitution nigériane*. Bruxelles: Direction Générale Office des Etrangers.
- SOMERSET, C. (2001) *What the Professionals Know: The trafficking of children into, and through, the UK for sexual purposes*. London: ECPAT UK.
- SOMERSET, C. (2004) *Cause for concern? London social services and child trafficking*. London: ECPAT.
- TERRÓN, A. (2004) *International migration and relations with third countries. Spain*. Brussels: Migration Policy Group.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2004a) *Corruption Perceptions Index 2004*. Berlin: Transparency International.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL (2004b) *Global corruption report 2004*. Berlin: Transparency International.
- UNHCR (2003) *Asylum Applications Lodged in Industrialized Countries: Levels and Trends, 2000-2002*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees.
- UNHCR (2004) *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, Third Quarter 2004*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees.
- UNITED NATIONS (2000) *Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations convention against transnational organized crime*. Vienna: United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention.
- UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME (2004) *Human Development Report 2004*. New York: Oxford University Press.
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME (2002) *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNITED NATIONS POPULATION DIVISION (2004) *World Urbanization Prospects: The 2003 Revision*. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs.
- US DEPARTMENT OF STATE (2002a) *Trafficking in persons report 2002*. Washington, DC: US Department of State.
- US DEPARTMENT OF STATE (2002b) *Trafficking in persons report 2004*. Washington, DC: US Department of State.
- US DEPARTMENT OF STATE (2004) *Trafficking in persons report 2004*. Washington, DC: US Department of State.
- VENICZ, L. og VANWESENBEECK, I. (1998) *Aard en omvang van (gedwongen) prostitutie onder minderjarige (allochtone) meisjes*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek.
- VERMEULEN, M. (2004) 'Jonge asielzoekers prooi voor loverboys', *Nederlandse Dagblad* (Barneveld), 14. januar.
- WOMEN'S HEALTH AND ACTION RESEARCH CENTRE (2002) 'Sexual trafficking: A challenge to reproductive health in Nigeria', *Women's Health Forum*, 7(1).
- ZAPPERI, C. (1999) 'Lucciole schiave, 9 arresti', *Corriere della Sera* (Milano), 24. april.

Fra Nigeria til Europa.

Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel

Høsten 2004 kom et stort antall nigerianske prostituerte til Norge og nigeriansk menneskehandel ble en del av norsk virkelighet. Nigerianere er også en stadig viktigere gruppe blant asylsøkere. Det nigerianske nærværet i Norge aktualiserer erfaringer med nigeriansk innvandring, menneskesmugling og menneskehandel i andre europeiske land. Denne rapporten har til hensikt å gi en oversikt over noen av disse erfaringene, samt å relatere dem til de sosiale rammene rundt utvandring i Nigeria. Rapporten er et uttrykk for satsning på migrasjonsforskning ved Institutt for fredsforskning (PRIO).

PRIO

International Peace Research Institute, Oslo

Institutt for fredsforskning

Rapporten kan bestilles fra:
Institutt for fredsforskning (PRIO)
Fuglehauggata 11,
0260 Oslo

E-post: info@prio.no
www.prio.no

ISBN 82-7288-225-6

Rapporten er finansiert av Justis- og politidepartementet i forbindelse med Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn.

www.jd.dep.no